

BURSA HANLAR BÖLGESİ ÇARŞIBAŞI KENTSEL TASARIM PROJE YARIŞMA RAPORU

BURSA HANLAR BÖLGESİ ÇARŞIBAŞI

KENTSEL TASARIM PROJE YARIŞMA RAPORU

İÇİNDEKİLER

1. Mevcut Durum Tespiti ve Alana Yaklaşım
2. Kavramsal Yaklaşım
 - 2.1 Ana Kavramlar
 - 2.2 Alt Kavramlar
 - 2.3 Tasarım İlkeleri
3. Senaryo ve Stratejiler
 - 3.1 Kent Ölçeğinde İlkesel Kararlar
 - 3.2 1/2000 Ölçeğinde İlkesel Kararlar
 - 3.2.1 Ana Kararlar
 - 3.2.2 Kamusal Açık Alan Üretme Stratejileri
 - 3.2.3 Müdahale ve Etaplama
4. 1/500 Ölçeğinde Odak Alan ve Çevresi Kentsel Tasarım Kararları
 - 4.1 Ana Kararlar
 - 4.2 İşlevsel Gelişme
5. Odak Alan ve Çevresi Mimari Tasarım Kararları
 - 5.1 Mimari Tasarım Yaklaşımı
 - 5.2 Mekansal Çözümler
 - 5.3 Detaylar
6. Odak Alan ve Çevresi Peyzaj Tasarım Kararları
7. Sonuç
8. Kaynakça

1. Mevcut Durum Tespiti ve Alana Yaklaşım

Tarihi geçmiş M.Ö 5000'lere dayanan Bursa, birçok kültürün beşiği olmuş bir kenttir. Farklı dönemlere ve kültürlerle tanıklık eden bu kentin evrensel değerinin korunabilmesi, sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için 2014 yılında **Hanlar Bölgesi, Sultan Külliyesi ve Cumalıkızık UNESCO Dünya Miras Alanı** ilan edilerek tescillenmiştir. Bu bağlamda alanı kapsayan yönetim planı proje sürecinde yol gösterici olan temel kaynaklardan ilki olmuştur. Üstün evrensel değerlere sahip olan **çekirdek bölge**, çekirdek bölgenin etkileşim alanı olan **tampon bölge**, çekirdek bölgeler ile tampon bölgeleri birleştiren **yönetim alanı** sınırı tasarım sürecinde göz önüne alınmıştır. Bursa'nın, **vakıf-külliye-köy-kent ilişkisi** içerisinde bir planlama sistemine sahip olması dolayısıyla üst ölçek yaklaşım olarak her biri Uludağ'ın kuzey yamaçlarındaki bir tepede kurulan Sultan Külliyesi, merkez niteliğini yıllardır koruyan Hanlar Bölgesi ve kırsal yerleşme örneği Cumalıkızık arasındaki ilişkiler **bütüncül** şekilde ele alınmıştır (BBB ve Bursa Alan Başk., 2013).

Hanlar Bölgesi olarak bilinen ticaret merkezi çok sayıda tarihi han, çarşı ve pazardan oluşmaktadır. Bursa'yı fetheden Sultan Orhan Gazi tarafından surların dışına çıkılarak ovada yaptırılan Orhan Gazi Külliyesi, aynı zamanda cami, medrese, imaret, han ve hamamdan oluşan Bursa'daki ilk külliyesi olarak öne çıkmaktadır. Orhan Gazi Külliyesi etrafında ise zamanla yapılar gelişerek Hanlar Bölgesi'ni oluşturmuştur. Külliye yapılarından medrese ve imaret günümüze gelememiştir. Ancak diğer Sultanlar tarafından eklenen yeni donatılar, kültürel, ticari kamusal yapılar ile birlikte Tarihi Çarşı ve Hanlar Bölgesi bugünkü sınırlarına ulaşmıştır. Hanlar Bölgesi'nin; bulunduğu konum, tarihsel geçmişi, çevresindeki mahalle dokuları, tescilli anıt ve sivil yapılarının niteliği, topografik özellikleri, sosyal yaşamı ve ticari merkez niteliğinin birlikte düşünülerek bu doğrultuda **mekandan alınan izlerin** tasarım sürecine aktarılması büyük önem arz etmektedir. Hanlar bölgesi ölçeğinde tasarım yaklaşımında tarihi haritalardaki mekansal izler ve referanslar yönlendirici olmuştur.

Yarışma alanı olarak tarif edilen Çarşıbaşı Bölgesi; kuzeyde Cumhuriyet Caddesi, batıda Tophane yamaçları, güneyde Atatürk Caddesi ve doğuda Ulucami Caddesi'nin sınırladığı bir alandır. Hem çekirdek alan hem de tampon alanın bir kısmını barındıran yarışma alanında anıt yapılar, sivil mimarlık örnekleri ve anıt ağaçlar yer almaktadır. Yarışma alanında tasarıma girdi veren unsurlar; Eski Merkez Bankası Binası, Pirinç Han, Meyhaneli (Tavuk Pazarı) Hamamı, Eski İpek Han, Kapan Han, Bakırcılar Çarşısı, Ertaş Çarşısı, Vaiziye (Mahkeme) Medresesi, Esir Dede (Sarıca Sungur) Türbesi, Tophane kısmında Balibey Han, Okçu Baba Türbesi, Timurtaş Paşa Mezarı, Kilise kalıntısıdır. Önemli yapılara ek olarak tescilli sivil yapılar ve anıt ağaçlar da tasarımın ana girdilerinin bir parçasıdır. Çarşıbaşı Bölgesi ölçeğinde tasarımı yönlendiren sorunlu alanlar; yoğun trafikli Cemal Nadir Caddesi ve "Odak Alan" olarak tarif edilen farklı işlevlerin, niteliksiz kullanımların yer aldığı, karmaşık hale gelmiş olan bölgedir.

Çarşıbaşı Bölgesi'nde yer alan Odak Alan, Hanlar Bölgesi'ne güneybatı yönünden giriş niteliği taşıyan değerli bir alandır. Ayrıca Tophane ve Suriçi bölgesi ile Hanlar Bölgesi'ni birbirine bağlama potansiyeli bulundurması açısından kritik bir alandır. Geçmişte konut alanı olan ancak 1958 yangını sonrası zarar görmesi sonrası ticaret fonksiyonunun yüklenmesi ile özellikle Cemal Nadir Caddesi üzerinde yüksek katlı yapılaşmaya sahne olmuştur. Zemin kat ticaret fonksiyonunun yanı sıra üst katlarda yer alan hizmet fonksiyonu günümüzde kentin batısında yer seçmeye başlamış ve yapılar atıl hale gelmiştir. Aynı zamanda kimi yapılar taşıyıcılık açısından tehlike arz etmektedir. Niteliksiz görünüşleri ile öne çıkan bu yapılar Hanlar Bölgesi'nin ve çarşı girişlerinin algılanabilirliğinin önünde büyük bir engeldir. Niteliksiz, yüksek katlı yapılar, Pirinç Han, Eski İpek Han ve Bakırcılar Çarşısı arasında kalan bölgenin büyük bölümünün otopark olarak kullanılması hem tarihi alanın korunması açısından büyük bir sorun teşkil ederken hem de alana uygun bir işlev olmaması açısından değerli bir alanın verimsiz kullanılmasına yol açmaktadır.

Odak Alan, Hanlar Bölgesi'nin tarihi karakterine uygunluk ile birlikte güncel gereksinimlere de cevap verebilen, geçmişten gelen bir arada yaşama kültürünü devam ettiren, Tophane ile hanları, çarşıları bağlayan kamusal bir odak ve turizm çekim merkezi olması için tasarım sürecinin temel müdahale alanıdır. Odak alanda yer alan kamulaştırma alanı ve 1/1000 Reyhan-Kayhan-Hanlar Bölgesi Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda meydan alanı olarak tanımlanmış olması tasarım sürecini destekleyen olumlu etkenlerdir.

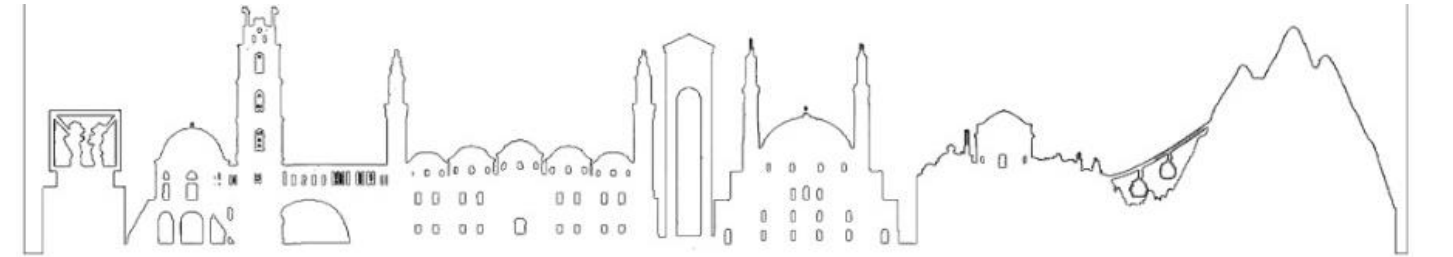
2. Kavramsal Yaklaşım

Tasarım sürecinin başlangıç noktası, tarihi ve edebi metinlerin Bursa tarihi ve Bursa kimliği ile ilgili anlatıları olmuştur. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın **"Bursa'da Zaman"** adlı şiirinde Bursa'nın bilinen üç özelliği: "su", "yeşil" ve "tarih"ten bahsedilmektedir. İhtiyar çınar, cami avlusu, şakırdayan su, Orhan'dan kalma duvar söylemleri; Bursa'nın kimliğini oluşturan doğal ve yapay unsurlarla ilgili bilgi vermektedir. Cami ve han avluları Osmanlı'daki meydan kavramının yansıması olan açık alanlardır. Aynı zaman şiirde geçen **"eşik"** kavramı; Orhan Gazi'nin Osmanlı Dönemi'nde bir eşik olması, Bursa'nın ilk başkent özelliği, coğrafi konumu, dini, kültürel ve ticari unsurlarıyla hep bir eşik niteliğinin bulunması tasarım sürecinin tüm ölçeklerdeki temel çıkış noktası olmuştur. Üst ölçekten gelen bu yaklaşımın yanı sıra Odak Alan'ın da Hanlar Bölgesi için bir eşik ve geçiş noktası olması çıkış noktasını destekler niteliktedir. Hanlar Bölgesi'nin birbirinden kopuk gibi duran zaman parçacıklarının adeta bütünleşmiş ruhunu korumak, eskiyi yeniyle uyumlu bir şekilde algılanabilir kılmak tasarımın temel hedefidir.

Ahmet Hamdi Tanpınar, **"Beş Şehir"** adlı eserinde Bursa'ya hakim olan **"yeşil"**den şöyle bahseder: *"Bursa denilince aklımıza gelen bir şey de, yeşil rengidir. Bursa'da bu yeşilin manası çok daha başkadır, o edebiyatın rahmani yüzüdür."*

Bir mükafata çok benzeyen bir sükunun fani bir saate sinmiş manasıdır. Yeşil dediğimiz zaman, adeta çimen tazeliğini, ezilmiş bir renk cümbüşünü hatırlarız. Bunlar bize baharı müjdeler." Bu ifade ile kentlilerin zihninde yer eden **"Yeşil Bursa"** fikrine atıfta bulunmaktadır. Tanpınar, **"Yaşadığım Gibi"** adlı eserinde: *"O Bursa ki, ovasını yavaş yavaş anlaşılmas bir şehircilik gafleti dut yaprağını kemiren bir ipekböceği sürüsü gibi yiyip bitiriyor. Yakında Bursa ovasını ormanlarımız gibi hazin bir masal olarak hatırlayacağız"* ifadesinde bulunmaktadır. **"Yeşil Bursa"** imajının günümüzde zedelendiği göz önüne alındığında kent ölçeğinden Odak Alan'a kadar bu imajı tazeleyecek peyzaj yaklaşım ve tasarımları önem kazanmaktadır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'a benzer şekilde Evliya Çelebi **Seyahatnamesi'**nde **"Velhasıl Bursa sudan ibarettir"** sözü ile Bursa'nın geçmişte suyla olan ilişkisini ortaya koymaktadır. Ancak günümüzde Hanlar Bölgesi'nde suyun izinin kaybolduğu görülmektedir. Tasarımın hedeflerinden biri tarihi bir iz olan suyu Hanlar Bölgesi'ne yeniden kazandırmaktır. Evliya Çelebi de Tanpınar gibi Bursa'yı **"ruhaniyetli şehir"** olması ile öne çıkarmaktadır. Buradan yola çıkarak Hanlar Bölgesi'nde mekansal müdahalelerde bulunulurken geçmişten günümüze koruduğu **"ruh"**u kaybetmesine engel olmak büyük önem taşımaktadır.

2.1. Ana Kavramlar

Metastaz

Metastaz Eski Yunanca'da "durum/yer değiştirme" anlamına gelmektedir. Yer değiştirme anlamıyla beraber **başka yerde çoğalma/var olma** gibi anlamlar taşır. Tıpta kanserli hücrelerin başka bölgelere sıçrayıp orada üremesini tanımlar ancak her kullanımında buradaki gibi olumsuz bir anlam içermez. Genellikle yer değiştirmeyi ve yeni yerde varlığını sürdürmeyi ifade eder. **Metastatik, metastaz yapan 'şey'e** verilen isimdir (URL-1).

Genius Loci (Yerin Ruhu)

Norberg Schulz'un yaygınlaştıran mekanın yer niteliği kazanması olarak açıkladığı 'Genius Loci' kavramı Latince'de 'Yerin Ruhu' anlamına karşılık gelmektedir. Modernizmle beraber oluşan yersizlik/yok-yer kavramlarına çözüm ve eleştiri olarak oluşan Genius Loci kavramı Schulz'a göre mimarlık yapmanın bir aracıdır. **Çünkü mimarlığı yerin ruhunun görünür kılınması veya insan eliyle yapılan strüktürler aracılığıyla gösterilmesi olarak tanımlamaktadır.**

Yerin ruhu kavramının mimari tasarımda kullanılmasını önemli gören Tadao Ando gibi mimarlar; mimari nesneyi su, ışık, gölge, malzeme ve diğer doğa öğeleri gibi temel estetik detaylarla birleştirerek bu hedeflerini gerçekleştirmektedirler. **Yerin ruhunu oluşturan elementlerin, yapılacak tasarımın bağlama olan uyumluluğunu ve sürdürülebilirliğini yaşatabilmek için tasarımda yer edinebilmeleri gerekmektedir. Yer'e ait olanı almak, tasarımda kullanmak, üretmek ve çoğaltmak, bağlamına güçlü bir şekilde oturan mimari ve kentsel tasarımlar oluşturmayı sağlar. Genius Loci'nin metastazı o yere uygun olan tasarımı doğurur** (URL-2).

2.2. Alt Kavramlar

Eşik

"Eşik", karşıt varlıklar arasında bir **karşılaşma imkanı** sunan ve mekânın morfolojik yapısına göre farklı işleyiş biçimlerine sahip olan **ara mekânlardır**. Kentlilerin, belirli bir noktaya ulaşmak için farklı mekanlardan geçerken mekanın biçimsel özelliğinin bu hareketlilik konusunda belirleyici olduğu söylenebilir. **Farklı tip kullanıcı gruplarının aynı mekanda bulunabilmelerini, özel ve kamusal alanlar arasında geçiş olanağı sağlar.** Bursa, Osmanlı Kuruluş Dönemi'nde bir eşik , Odak Alan ise Hanlar Bölgesi ve Suriçi arasında bir eşiktir (Şevik ve Çalışkan, 2018).

Kentsel Heterotopya

Tıbbi bir terim olan heterotopya, bir hücrenin veya bir dokunun olması gerekenden farklı bir anatomik bölgede ortaya çıkarak orijinal doku ile yarattığı istisnai melezlik durumudur. Bu kavram farklı, karşıt varlıkların aynı bağlamda birlikte yaşayabileceği mekânsal bir duruma işaret etmektedir. Odak Alan'da meydanı tanımlarken, tarihi izlerle güncel veriler birlikte sentezlenerek mekansal kurgu yaratılmıştır (Şevik ve Çalışkan, 2018).

Kentsel Bellek

Toplumsal ve bireysel eylemler ile ilişki içinde şekillenen kentsel yapıyı çevre, kolektif belleğin üretilmesine doğrudan etki yaparak "kentsel bellek" olarak adlandırılan, mekana bağlı belleğin oluşmasını sağlayan fiziki düzlemdir. (Ünlü, 2017). Odak Alan'da Bursa'nın kuruluşundan bu yana tarihi merkezde var olmuş mekansal, ekonomik, sosyal, kültürel ilişkilere eklenen yeni ilişkiler ile kentsel belleğe eklemeler yapılması hedeflenmiştir.

Boşluk

Mimaride form; kütle ile boşluğun kesişim noktasıdır. Mimari bir formu oluştururken yalnızca o kütlenin ve onun içine hapsettiği boşluğun değil, formun içinde yer aldığı ve ana mekansal boşluğun da farkında olmak gerekmektedir (Kuloğlu, 2013). Tarihi alan dokusundaki boşlukların ve Merkez Bankasının yarattığı boşluğun yapılacak tasarımda yeniden üretilmiş ve geçirgen kentsel mekanların tasarlanması hedeflenmiştir.

2.3. Tasarım İlkeleri

Bağlam ve Karakter

-Hanlar Bölgesi'nin **kentsel, tarihsel, ekolojik bağlamı** içerisinde değerlendirilmesi açısından kent ölçeğinden başlanıp Odak Alan'a indirgenen bir tasarım yaklaşımı benimsenmiştir.

-UNESCO Miras Alanı olarak ilan edilmiş evrensel öneme sahip bir alanda tasarım yaklaşımı getirildiği için alınan kararların **Yönetim Planı hedef ve stratejilerine** uygun olmasına dikkat edilmiştir.

-**Tarihsel kimliği** korumak ve tasarımın **yere özgülüğünü** sağlayabilmek için geçmişten gelen mekansal izler üzerinden tasarım geliştirilmiş, **tescilli yapılar, tescilli ağaçlar, geçmişten günümüze gelen önemli akslar, yerel dokular, yere özgü malzemeler, yıllardır süregelen sosyal ve ticari ilişkiler, somut olmayan miras öğeleri** ışığında tasarım öğeleri şekillenmiştir.

-Hanlar Bölgesi'nin zaman içerisinde oluşturduğu katmanlar analiz edilerek 1939 yılı da dahil olmak üzere uydu görüntülerinden geçirdiği **morfolojik değişimin** izleri tespit edilmiştir. İzler süperpoze edilerek tasarımın ana omurgasını oluşturan **"korunacak izler"** belirlenmiştir.

-Bursaya kimliğini veren **topografik yapısı ve Uludağ, su izleri, yeşil izler, iklimsel veriler** tasarımda göz önüne alınan ekolojik etmenlerdir.

-Yakın çevre odaklar ve odaklar arası bağlantıların ilişkiselliği içinde Odak Alan'ın rolü belirlenmiştir.

Esneklik

-**Günün farklı zamanları ve değişen mevsimlere** uyum sağlayacak nitelikte yapısal çözümler yapılmasına dikkat edilmiştir. Aynı zamanda **mevcut ve yeni yapılara atanan işlevlerin de yılın farklı zamanlarına** uyumlu olmasına dikkat edilmiştir.

-Üst ölçekten alt ölçeğe doğru tasarım kararlarının **etaplaması** yapılarak projenin uygulanabilirlik düzeyi, zamansal planlaması ortaya konmuştur.

Erişilebilirlik

-Üst ölçekte ulaşım kurgusu, büyük ölçüde yayalaştırılmış Hanlar Bölgesi'ni çevreleyen ana akslar da **yaya odaklılık** ilkesi bağlamında yeniden düzenlenmiştir.

-Mevcut durumda ana akslarda araca verilmiş olan öncelik yayaya verilerek **sürdürülebilir ulaşım araçlarının kullanımı ve yaya önceliği** desteklenmiştir.

-Alanda **yaya öncelikli** düzenleme yapılması ile toplu taşımaya teşvik söz konusudur. Aracın rolü azaldıkça toplu taşımanın rolü artmaktadır.

-Tarihi bölgeye **araçla gelme seviyesinin minimuma** indirilmesi hedeflenmiştir. Ancak turizm aracı, servis aracı ve özel araç talebini karşılayacak düzeyde otopark ve duraklama noktası önerilerinde bulunulmuştur.

Kentsel Dayanıklılık

-Tarihsel bölgenin sürdürülebilirliği için **afetsel dayanıklılığa** bağlı kararlar, acil durumlara, iklim değişikliğine, su ve atık yönetimine ilişkin tedbirler alınmıştır.

Sürdürülebilirlik

-Tarihi değerlerin algılanabilirliğinin sağlanması ile artan farkındalığın kullanıcılardaki koruma bilincini geliştirerek tarihi çevrenin sahiplenilmesi hedeflenmiştir.

-Farklı kullanıcı gruplarına hitap eden ticari işlevler ile birlikte AVM yerine tarihi çarşı ve hanların tercih edilebilirliğinin artması hedeflenmiştir. Yerel ekonominin desteklenmesi ile ekonomik canlılık ve sürdürülebilirlik sağlanmaktadır.

-Araç odaklı ulaşımın yaya odaklı ulaşımına dönüştürülmesi, peyzaj öğeleri ve su ögesinin yeniden var edilmesi ile çevre kirliliği azaltılarak ekolojik sürdürülebilirlik sağlanacaktır.

Kamusal Alan ve Yeşil Alan Kalitesi

-Tarihi yerleşmelerin insan ölçeğindeki kurgusunu ve yerin ruhunu korumak adına önerilen yapısal müdahalelerde mevcut gabariler dikkate alınmıştır.

-Tarihi bölgede özellikle Odak Alan'da bulunan güvensiz alanları güvenli kılmak için yapısal kararların yanı sıra işlevler de 7/24 kullanıma uygun şekilde düzenlenmiştir.

-Odak Alanda su ögesi, yapısal ve bitkisel peyzaj öğeleri, farklı kullanıcı gruplarına hitap eden işlevler, mimari kimliğe sahip yeni yapılar ile mekanda konfor ve hoşnutluk sağlanmıştır.

-Konfor ve hoşnutluğu sağlayan öğeler ile Odak Alan'ın kamusal bir açık alana dönüşmesi sonucu karşılaşma, yürüme, bekleme, dinlenme eylemleriyle kentlilerin bölgede niteliksel ve niceliksel olarak fazla vakit geçirmesi hedeflenmiştir.

Süreklilik ve Kapalılık

-Tarihi bölgedeki sokak silüetlerinde, yaya akslarında ve ana ulaşım aksları

üzerindeki yaya yollarında, çevredeki kamusal alanlar ve meydanlarda süreklilik sağlanmıştır.

-Mevcut yapısal izlerin ve doğal izlerin tasarıma yansıtılması ile Odak Alan'da insan ölçeğindeki kapalılık hissi devam ettirilmiştir. Meydan alanı han duvarları, cephelerle tanımlanmıştır.

Çeşitlilik

-Tasarımın farklı kullanıcı gruplarına hitap etmesi için geçmişten beri bölgede var olmuş işlevlerin devam ettirilmesinin yanı sıra günümüz ihtiyaçlarına cevap veren işlevlere de yer verilmiştir.

Okunaklılık

-Odak Alan'da niteliksiz yapıların yıkılması ile birlikte tarihi değerler görünür hale gelmiştir. Tarihsel, yapısal ve mekansal izler ışığında gerçekleştirilen tasarımla birlikte tarihi çevrenin algılanabilirliğine ve kent imajına olumlu katkıda bulunulmuştur.

-Hanların üst katlarının ve han avlularının tarihsel niteliğine uygun şekilde kullanılması sağlanarak tarihi yapıların köhnemesi engellenmiştir.

-Odak Alan'da turizm çekim noktası ve kamusal odak oluşturulması ile Hanlar Bölgesi'nin güneybatı ucundaki girişinin okunaklılığı artırılmıştır. - Çarşı girişleri, han girişleri algılanabilir hale gelmiştir.

Katılım

-Alanın kullanıcılarının (ziyaretçi, kentli, mahalleli, esnaf vb.) alana dair olumlu, olumsuz deneyimleri ve talepleri dikkate alınarak ve alanda söz sahibi tüm paydaşlarla birlikte tasarım ve uygulama süreci yürütülmelidir.

3. Senaryo ve Stratejiler

37482

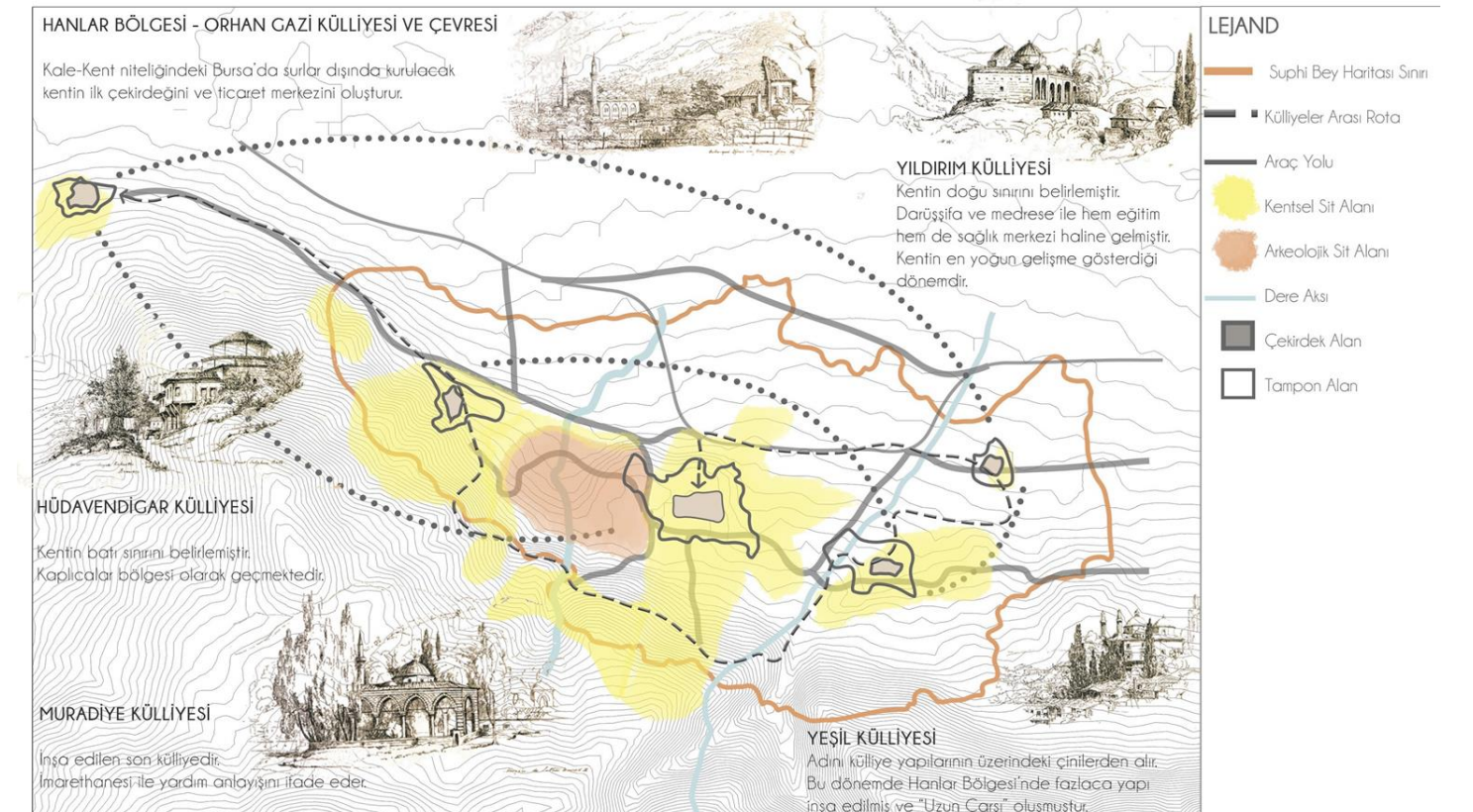
3.1. Kent Ölçeğinde İlkesel Kararlar

1326 yılında Bursa Osmanlılar fethedilene kadar kent suriçinden ibaretti. Orhan Gazi Bursa'yı fethettikten sonra Hisariçi'ndeki Sarayı, evleri, çarşıları olduğu gibi bırakıp kenti dışarı çıkarmaya başlamıştır. Bu nedenle sur dışında kültürel ve ticari yapılar yaptırmıştır. Orhan Gazi'nin, külliyesini kent dışında kurması, dönemin surlarla çevrili kentlerinin aksine açık kent olmasına önem verdiğini göstermektedir. Dolayısıyla Hanlar Bölgesi kentin ilk merkezidir. Diğer Sultanların doğuda ve batıda yaptırdıkları külliyeler kentin gelişim yönlerinde önemli bir rol oynamıştır. Kentte yaptırılan külliyelerin çevresinde oluşan mahallelerle büyüyen Bursa'da, mahalleleri birbirine bağlayan ulaşım akslarının, bu kent dokusu içerisinde kendiliğinden oluştuğu görülmektedir. Kentin gelişme yönünü belirleyen önemli unsurlardan biri de güneyinde topografik bir eşik olan Uludağ ile kuzeyindeki Bursa Ovası'dır. Bu eşikler nedeniyle kent lineer bir formda büyüme göstermiştir. Tarihsel süreç içerisinde çeşitli planlar çerçevesinde Bursa'nın makroformu bugünkü halini almıştır.

Farklı odaklar ve merkezler kente eklenirse de Hanlar Bölgesi ticari merkez niteliğini kaybetmemiştir. Hanlar Bölgesi'ni kent içerisindeki rolü bağlamında değerlendirebilmek için kent ölçeğinde bazı ilkesel kararlar alınmıştır:

Tarihi Bölgeler Arası Bağlantı

-Külliye şehir olarak bilinen Bursa'da her biri bir tepede kurulmuş külliye ile gelişmiş olması dolayısıyla Hanlar Bölgesi'nin çekirdeğini oluşturan Orhan Külliyesi, diğer külliye ile birlikte düşünülerek değerlendirilmiştir.

Ulaşım

-Yönetim Planı sınırlarında yer alan Sultan Külliyesi ve Hanlar Bölgesi ve Cumalıkızık'a Ankara-İzmir Yolu üzerinden ulaşılabilir. Artan nüfus ile birlikte trafiğin yoğunlaşmasının yanı sıra tarihi kent Bursa'nın değerlerini korumak ve sürdürülebilirliğini sağlamak için tarihi bölgelere toplu ulaşım desteklenmelidir.

-Sultan Külliyesi ve Hanlar Bölgesi'nde yaya öncelikli ulaşım ve her kesimin erişebilmesine imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.

-Yoğun yapılaşma dokusu ve dar sokakların bulunduğu bölgelere özel araçla erişim talebini azaltmak için metro durakları gibi toplu taşıma aktarma noktalarına park et devam et sistemi kapsamında otopark alanları oluşturulmalıdır.

-Yaya yolları ve kaldırımlar evrensel tasarım ilkelerine uygun şekilde dezavantajlı gruplar dikkate alınarak süreklilik arz edecek şekilde düzenlenmelidir.

-Bisiklet, scooter vb. sürdürülebilir ulaşım araçlarının kullanılabileceği yollar süreklilik arz edecek ve kent içi ulaşım entegre olacak şekilde düzenlenmelidir.

-Ulaşım odağı olan şehirlerarası otobüs terminalinin tarihi merkeze gelmek isteyen ziyaretçiler için diğer toplu taşıma sistemleri ile entegrasyonunun sağlanması gerekmektedir.

Yönetim

-Kentte söz sahibi olan tüm aktörlerin birlikte çalışarak Bursa'nın tarihi, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliğine katkı sunacak faaliyetlerde bulunması gerekmektedir.

-Yönetim Planı'nın hedef ve stratejilerine uygun şekilde kent içi düzenlemeler yapılmalıdır.

Altyapı

-Sosyal medya, Hanlar Bölgesi ve Bursa'nın diğer tarihi ve kültürel özelliklerini tanıtıcı amaçlı verimli kullanılmalıdır.

-Atıklar ve geri dönüşüm konusunda kent ölçeğinde bilinçlendirme ve uygulama çalışmaları yapılmalıdır.

-Afet yönetimi ile ilgili kent genelinde çalışmalar yürütülmelidir.

Planlama ve Mimari

-Tarihi dokulara aykırı yapılaşma kararlarının, tarihi yapılara zarar görmesine sebep olabilecek fonksiyonların verilmemesi gerekmektedir.

-Tarihi dokularda köhneme sürecine girmiş yapıların restorasyonu yapılarak uygun işlevlerin atanması ve kente katılması gerekmektedir.

-Yeşil Bursa imajının zedelenmemesi için kent ölçeğinde yeşil alanları parçalamamak, sürekliliğine dikkat etmek ve eşiklerin; orman, tarım mera vb. alanların korunması gerekmektedir.

-Tarihi bölgelerin yapısına ve ruhuna uygun biçimde kurallar ve yönlendirici kararlar için kentsel tasarım rehberleri oluşturulmalıdır.

3.2. 1/2000 Ölçeğinde İlkesel Kararlar

3.2.1. Ana Kararlar

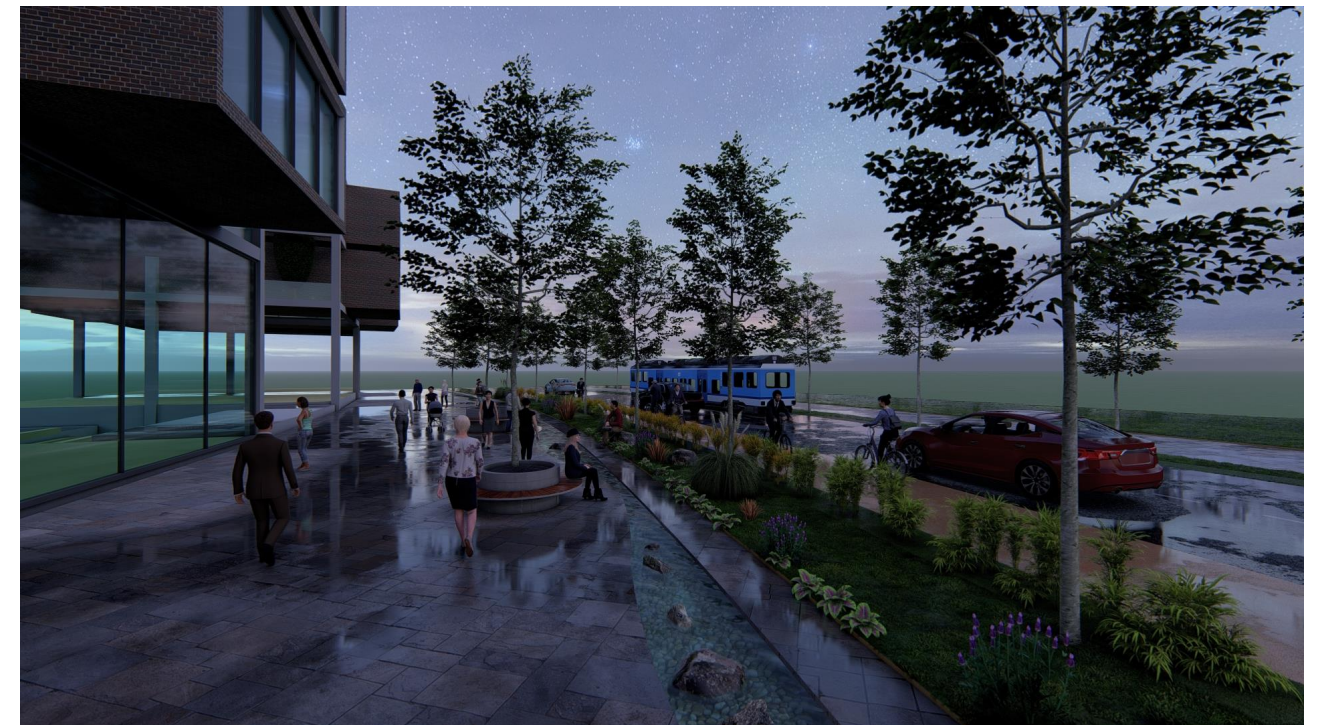
Yaya erişilebilirliğinin sağlanması

Hanlar Bölgesi Tarihi Merkezi'nde oluşturulan tasarım kararlarının en önemlilerinden biri ulaşımdır. Hanlar Bölgesi büyük ölçüde yayalaştırılmış olsa da çevreleyen ana ulaşım akslarındaki trafik yoğunluğu hem yaya erişimini engellemekte hem de tarihi çevreye zarar vermektedir. Bu sebeple yaya erişilebilirliğinin sağlanabilmesi için bütüncül ulaşım kararları alınmıştır.

Hanlar Bölgesi'ni çevreleyen ana ulaşım akslarındaki araç odaklı durumu yaya odaklı hale getirmek için Cemal Nadir Caddesi üzerinde 1/2000 ölçekli vaziyet planında görülen noktada araç yolu yerin altına alınmaktadır. Bu sayede transit giden araçlar ya da üst yoldan yavaş gitmek istemeyen araçlar yer altı tüneline gitmiş olacaklardır. Tünelin çıkış noktası İnönü Caddesi üzerinde yine vaziyet planında görülen noktada bulunmaktadır. Transit veya hızlı gidilen araç yolunu yerin altına alma kararı ile Hanlar Bölgesi çevresi büyük ölçüde yayaya ait olacaktır. Bir şerit duraklama için olmak üzere 2.75 metrelik üç şerit araç yolu ve iki tarafında 0.5 metrelik sakınım şeritlerinden oluşan yer altı yolunun yapılara yaklaşmaması için yer altı toplam enkesiti 9.25 m olarak kısıtlı tutulmuştur. Yer üstündeki yol; peyzaj alanı, yağmur suyu toplama sistemi bioswale alanı, bisiklet yolu, araç yolu enkesitlerinden oluşmaktadır. Yer üstündeki yol enkesiti belirlenirken araç yoluna iki şerit ayrılmıştır. Şeritlerden biri duraklama ve aynı zamanda tramvay hattı olarak kullanılacaktır. Öte yandan duraklama ve tramvaydan kaynaklı araçların gidişini engellemek için ek bir şeride daha yer verilmiştir.

Ulucamii'nin bulunduğu Hanlar Bölgesi'ne bitişik taraftaki yaya yolu ana yaya aksını tanımlamaktadır, bu sebeple 6.70 metrelik enkesit belirlenmiştir. Ana yaya aksı, Hanlar Bölgesi'ne çeşitli noktalardan girişleri, önemli yapıları ve meydanları bağlayan bir aks olarak planlanmıştır. Üst yolda bulunan bioswale ve peyzaj hatlarındaki ağaç ve bitkilerin kökleri için gereken toprak kalınlığı dikkate alınmış, tünel kesiti bu kaygıyı taşıyarak düzenlenmiştir.

Tasarım bağlamında alınan ulaşım kararlarından biri de Haşim İşcan Caddesi'nden Cemal Nadir Caddesi'ne bağlanan Çatalfırın Viyadüğü'nün kaldırılmasıdır. Bu viyadük Tophane ve çeşitli manzara noktalarından bakıldığında Hanlar Bölgesi silüetini olumsuz etkilemektedir. Aynı zamanda tescilli minaresi bulunan Veledi Saray Camii'ne belli noktalarda yaklaşmakta ve yapıyı tehdit etmektedir. Aynı zamanda viyadük, Cemal Nadir Caddesi'nde trafiğin çift yönlü olduğu zamanlarda Haşim İşcan Caddesi'nden Cemal Nadir Caddesi'ne araç dönüşleri için yapılmıştır. Ancak Cemal Nadir Caddesi'nde araç hareketi artık tek yönlü olduğundan bu viyadüğün önemi kalmamıştır. Tasarımda bu viyadük kaldırılarak kavşak çözümü ile araçların dönüş yapması sağlanmıştır.

Hanlar Bölgesi'nde yolların **yaya öncelikli** olması planlanmıştır. Bunu sağlayabilmek için **“Woonerf sistemi”** benimsenmiştir. Yer üstünde yer alan iki şeritlik araç yolunda araçlar maksimum **20 km/sa** hızla ilerleyebileceklerdir. Sürücüler, yayaları riske atmayacak ve herhangi bir engelleyici davranışta bulunmayacak, gerektiği takdirde duracaklardır. Taşıt sürücülerinin yolda hız yapmasını engellemek için **yaya geçitleri, yaya yolu ile aynı kotta** olacaktır. Bu sayede sürücüler yayanın öncelikli olduğunu bilecek, yaya ise kendini güvende hissedecektir. Üst yolda araç parklanması yalnızca Haşim İşcan Caddesi üzerindeki cep otoparklarında yapılacaktır, Hanlar Bölgesi'ni çevreleyen başka herhangi bir aks üzerinde parklanma yapılmayacaktır.

Yetkili kurumların belirleyeceği toplu taşıma hatlarının bazıları alt yoldan bazıları üst yoldan gidecektir. Taksi dolmuşlardan Hanlar Bölgesi çevre mahallelerine gidenler üst yoldan, Hanlar Bölgesi'ne gelenler yer altındaki yoldan gidecektir. Alt yolda yer alan toplu taşıma durak noktalarında yolcu indirme-bindirme yapılabilecektir. Ancak ulaşım stratejisi olarak alanın yaya odaklı hale dönüşmesi ile kademeli olarak taksi dolmuşlar azaltılacaktır. Yayaların yer altından yer üstüne çıkabilmeleri için iki noktada **transfer merkezi** önerilmiştir. Bunlardan ilki Odak Alan'da yaratılan yeni meydana, diğeri ise Orhangazi Meydanı'nda yer almaktadır.

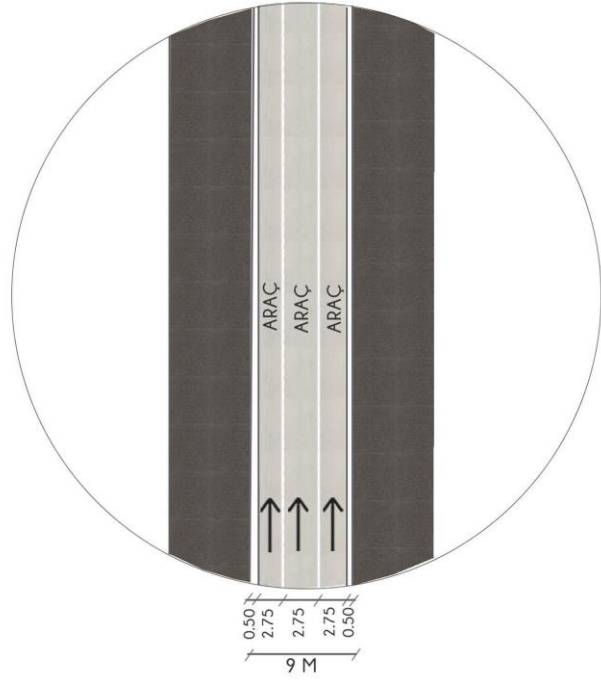
Tarihi sur duvarları, tescilli yapılar dikkate alınarak Tophane'den Saat Kulesi'ne ve Atatürk Caddesi'ne gidilen yollar aynı enkesitte bırakılmıştır. Ancak Tophane'deki yaya ve araç yoğunluğu düşünülerek Atatürk Caddesi yönünde alt yola bağlantı verilmiştir. Hanlar Bölgesi çevresinde yer alan akslardan İnönü Caddesi tünel çıkışı ve Haşim İşcan Caddesi yol enkesitleri de düzenlenmiştir.

Woonerf sistemli üst yol ve tünel kararları ile Hanlar Bölgesi'nin iç kesimlerindeki **yaya odaklılık**, ana akslar üzerinde de sağlanmış olacaktır. Ziyaretçiler tarihi bölgeyi yaya olarak deneyimlemek için teşvik edilmiş olacaktır. Hanlar Bölgesi çevresinde trafik yoğunluğu büyük ölçüde azalacaktır. Özellikle Cemal Nadir ve Atatürk Caddeleri'ndeki araç yoğunluğu sebebiyle Ulucamii başta olmak üzere diğer tarihi yapıların cephelerine egzoz dumanının verdiği zarar minimum seviyeye indirilecektir. Aynı zamanda bisiklet yolu tasarımı ile sürdürülebilir ulaşım araçları teşvik edilmektedir. Hanlar Bölgesi ve çevresine hizmet veren otobüs ve taksi dolmuş gibi toplu ulaşım araçlarının da elektrikli alternatiflere dönüştürülmesi önerilmektedir.

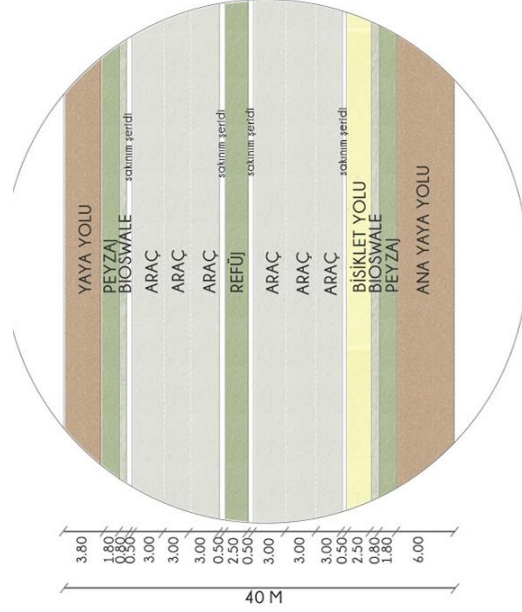
Hanlar Bölgesi içerisindeki yollar da Woonerf sistemli **yaya öncelikli** yollar olacaktır. Araç geçişi Hanlar Bölgesi içerisinde yalnızca **servis ve çöp toplama hizmeti için belirli saatler arasında** sağlanabilecektir. Ancak geçiş üstünlüğüne sahip araçların girişi 24 saat serbest olacaktır. Yaya bölgesindeki trafik ile ilgili bütün **olağanüstü kullanımların izne tabi** olması gerekmektedir.

Hanlar Bölgesi'nin temel sorunlarından biri de otopark sorunudur. Her ne kadar alan içerisinde parçacıl otoparklar ve üç adet katlı otopark yer alsada talebin çok olması dolayısıyla otopark alanı yetmemektedir. Öte yandan otopark sorununa çözüm yaklaşımı otopark alanı sayısını artırmak olmamalıdır.

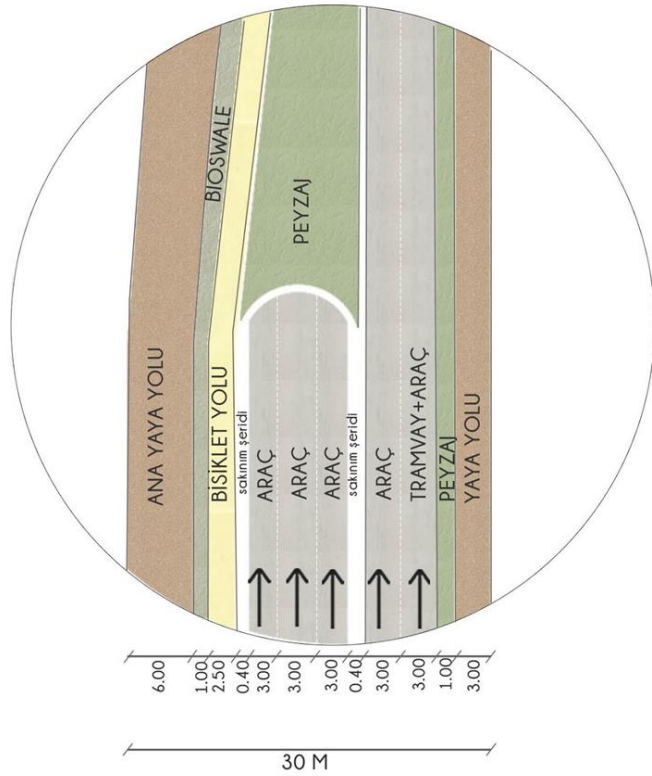
TÜNEL

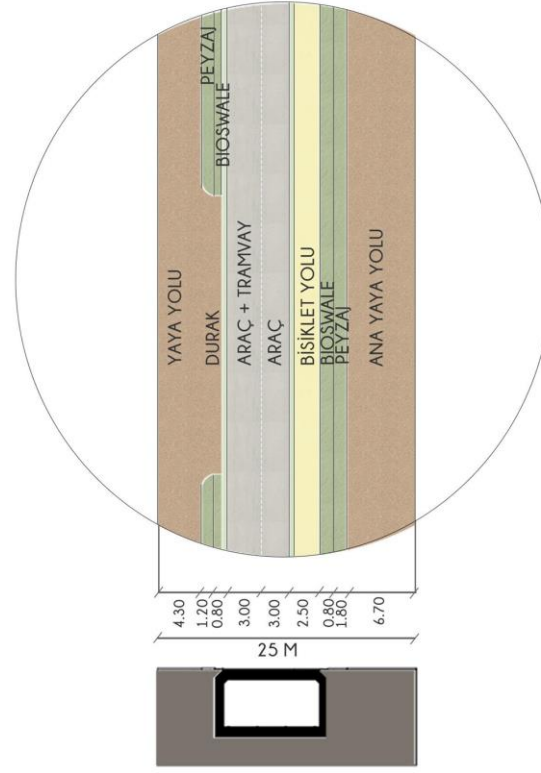
HAŞİM İŞCAN CAD.

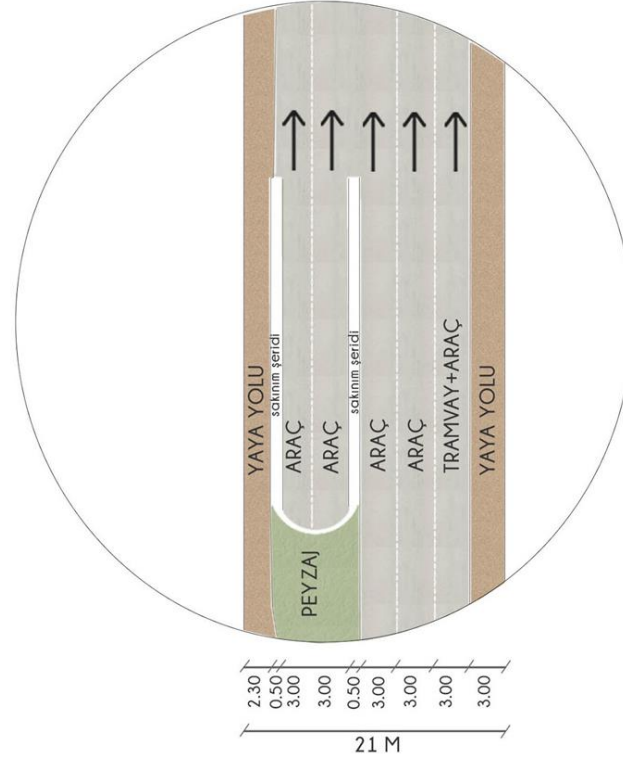
TÜNELE GİRİŞİ

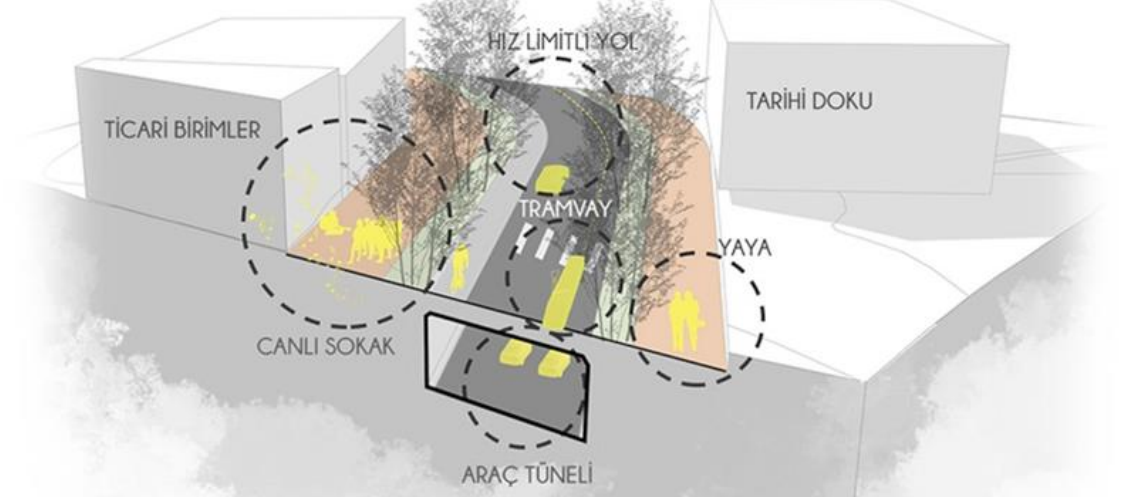
WOONERFLİ ÜST YOL

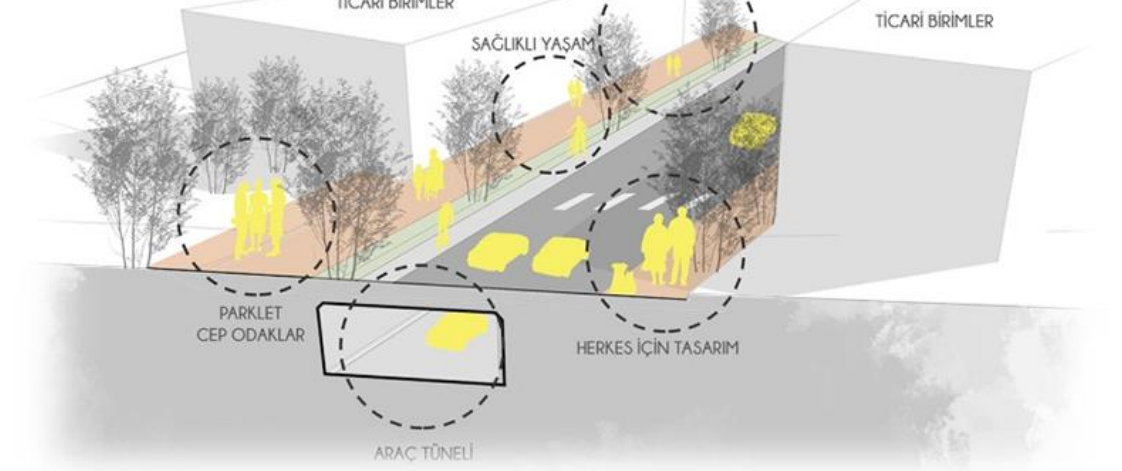
TÜNEL ÇIKIŞI

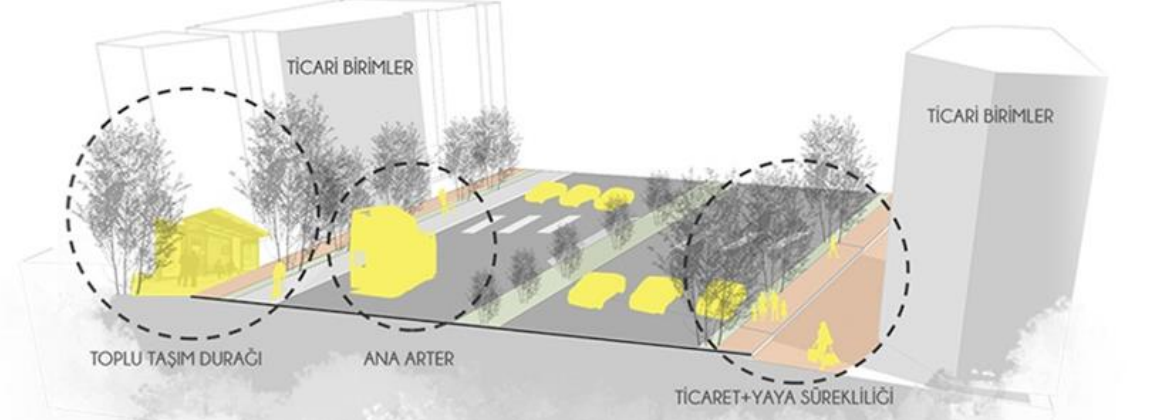
ATATÜRK CADDESİ

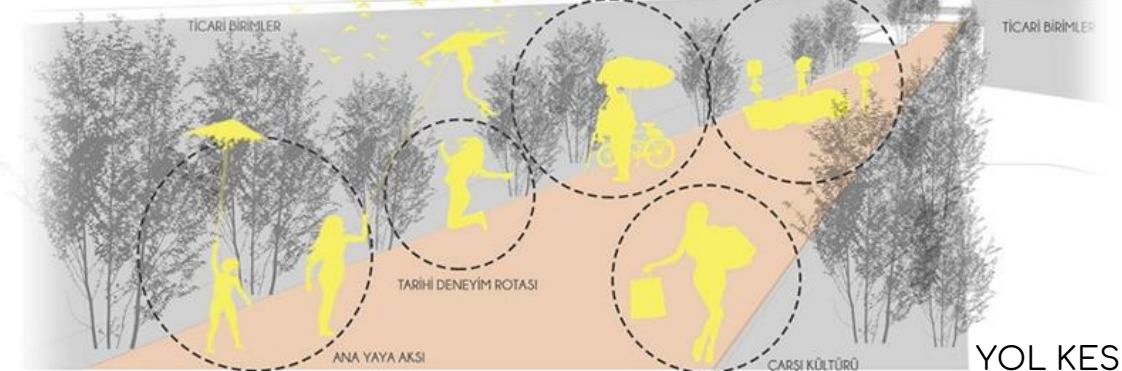
İNÖNÜ CADDESİ

HAŞİM İŞCAN CADDESİ

CUMHURİYET CADDESİ

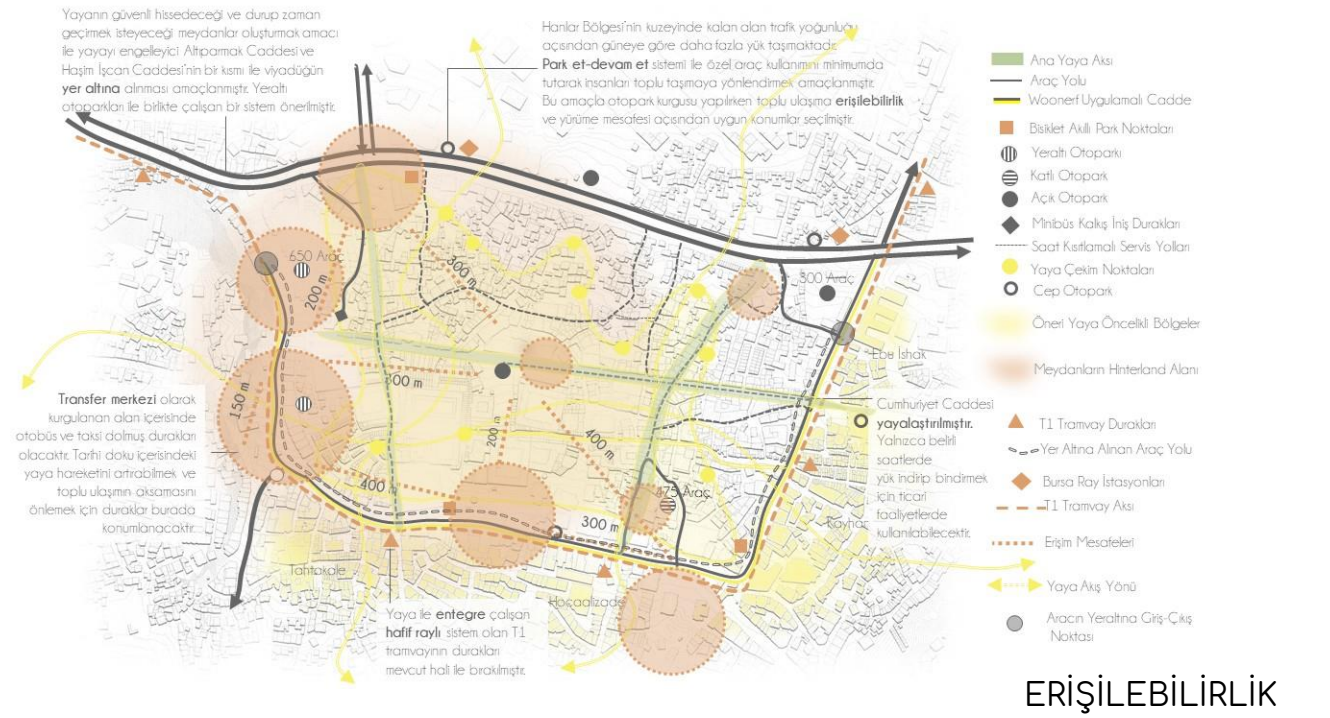
Çünkü yaya odaklı bir tarihi merkez kurgusu için araçla gelme talebini azaltmak, toplu taşıma ile gelme talebini artırmak gerekmektedir. Tasarım bağlamında Hanlar Bölgesi'nin sokaklarına olabildiğinde az araç girebilmesini sağlamak için parçalı otoparkların büyük çoğunluğu kaldırılmıştır. Yalnızca ana akslar kenarındaki yüzey otoparkları ve konut bölgelerinde yer alan konut kullanıcılarına hizmet eden bazı yüzey otoparkları mevcutta olduğu gibi bırakılmıştır. Öte yandan var olan talebi karşılayabilmek adına Odak Alan'da tasarlanan meydanın altında iki katlı, 172 araç kapasiteli yer altı otoparkı önerilmiştir.

Konutlara, yaya öncelikli yollarda 10-20 km/sa gibi düşük hızla erişmek mümkün olacaktır. Hanlar Bölgesi içerisindeki yollara “yaya öncelikli yol” tabelası ve hız sınırı tabelaları konulacaktır. Yaya önceliğini vurgulayan yatay ve düşey işaretlemelerin yapılması gerekmektedir. Konut bölgelerindeki sokaklarda enkesitin elverdiği noktalarda park alanları sınırlı seviyede ve aralıklı mekânlar ile sağlanacaktır. Park işareti ile belirtilen alanlar dışında araç parkının yasak olduğu belirtilecektir. Bu önlemler ile yaya sokak mekanını kullanabilecek ve Hanlar Bölgesi içerisindeki sokakları konforlu biçimde keşfedebilecektir. Yaya bölgesinde kullanılacak ağaç, çiçek, saksı gibi peyzaj öğeleri; oturma ve aydınlatma elemanları, bilgi panoları, parklet sistemleri gibi kent mobilyaları ; WC birimleri bölge içindeki yapay ve doğal çevre ile uyumlu olacak şekilde düzenlenecektir.

Hanlar Bölgesi'nin en önemli yaya ve ticaret aksı Cumhuriyet Caddesi'dir. Bu caddede mevcut durumda yer alan Nostaljik Tramvay hattı yaya akışını olumsuz etkilemesi sebebiyle kaldırılmıştır. Bu sayede Cumhuriyet Caddesi yalnızca yayaya ait bir aks haline gelmiştir. Cumhuriyet Caddesi doğu-batı doğrultusundaki yaya aksı rolünü üstlenirken yayanın kuzey-güney doğrultusunda hareketini sağlayan iki önemli yaya aksı belirlenmiştir. Bu yaya aksları 1924 Löcher Planı ve 1939 hava fotoğrafında tanımlı olan iki aksın izinden yola çıkılarak yeniden algılanabilir hale getirilmiştir.

Bu akslardan ilki Şehreküstü Meydanı'ndan Ulucamii'ye uğrayarak Atatürk Caddesi'ndeki ana yaya aksına bağlanmaktadır. İkinci aks ise Abdal Meydanı'ndan Tayyare Kültür Merkezi'ne uğrayarak yine ana yaya aksına bağlanmaktadır.

Cumhuriyet Caddesi ve diğer iki yaya aksı peyzaj öğeleri ile tanımlanmıştır. Bu kararların pratikte uygulanabilmesi, meydanların birbiri arasındaki kopuk bağının güçlendirilmesi ile sağlanmıştır. Meydanların herkesin kullanımına elverişli olması, erişilebilir ve birbiri arası iletişimi güçlü olması önemlidir. Bu sayede Hanlar Bölgesi bütününde yayanın 7/24 güvenli erişimi sağlanacaktır.

Odaklar arası bağlantıların kurulması

Hanlar Bölgesi, tarihin hem fiziksel hem de sosyal açıdan izlerini güçlü bir şekilde hissettirmektedir. Bölgede birçok odak yer almaktadır. Bu odakların büyük çoğunluğu meydanlardan oluşmaktadır. Hem alandaki görülmesi gereken önemli değerleri hem de odakları ve meydanları birbirine bağlayan, aynı zamanda bölgenin ruhunu yaşamak ve tarihi deneyimlemek için rotalar oluşturulmuştur.

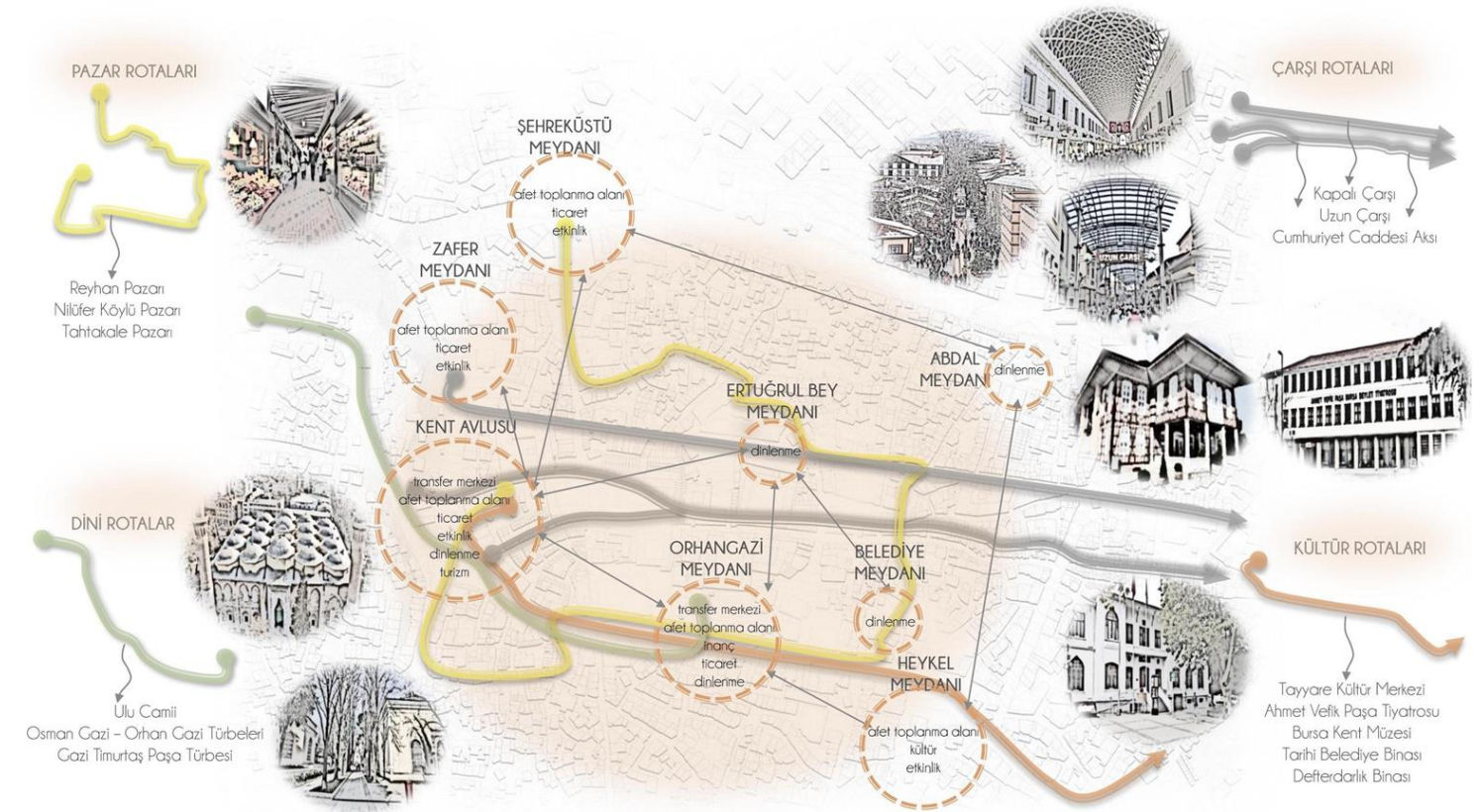
Rotalar belirlenirken UNESCO Dünya Miras Listesi'ne giren somut olmayan kültürel miras öğeleri de önemli bir rol oynamıştır. Oluşturulan rotalar; dini rota, kültür rotası ve ticari rotalardır. Bu rotalar, turizm sektörü için de girdi oluşturmaktadır. Bu rotalar sayesinde alana gelen ziyaretçilerin tarihi mekanı kavraması kolaylaşacaktır.

Meydanlar arası zayıf bağlantı rotalar dışında yaya sirkülasyonunun düzenlenmesi ile güçlendirilmiştir. Geçmişten günümüze Hanlar Bölgesi'ne yapılan müdahaleler sonucu alanın en önemli yapılarından biri olan Ulucamii kentin güneyinden kopmuş vaziyettedir.

Ulucamii yanından geçen Atatürk Caddesi'nin yol enkesitlerinin düzenlenmesi ve ana yaya aksının tanımlanması ile Ulucamii güney yönünden yaklaşılabılır hale gelmiştir. Odak Alan'da tasarlanan yeni meydan, Orhangazi Meydanı, Heykel Meydanı ana yaya aksı ile bağlanmıştır. Ana yaya aksına dikeyden gelen tanımlı akslarla bağlanan Abdal Meydanı ve Şehreküstü Meydanı da Orhangazi Meydanı ve Heykel Meydanı ile ilişkili hale gelmiştir.

Hanlar Bölgesi'nde yer alan meydanlar içerdikleri farklı özelliklere göre kademelendirilmiştir. Kademelenme, meydanın toplanma alanı niteliğine sahip olması, yaya erişilebilirlik durumu, ticari fonksiyonların yer alması ve turist çekim potansiyeli kriterlerine göre yapılmıştır.

Buna göre Odak Alan'da tasarlanan yeni meydan Kent Avlusu birincil odak olarak belirlenmiştir. Orhangazi Meydanı, Heykel Meydanı, Zafer Meydanı ve Şehreküstü Meydanı ikincil odak, Abdal Meydanı ve Eski Belediye Meydanı üçüncül odak olarak belirlenmiştir.

ODAKLAR VE ROTALAR

Yeşil ve su izlerinin yeniden var edilmesi

Tanpınar'ın "Yeşil Bursa" üzerine, Çelebi'nin Bursa-su ilişkisi üzerine anlatılarından yola çıkılarak yeşil ve su, kentlinin zihninde yer alan iki öge olarak görülmektedir. Hanlar Bölgesi'nden izi silinmeye yüz tutmuş bu iki öge yeniden var edilmiştir. Ana ulaşım akslarında yaya yollarının yanında tasarlanan peyzaj alanları, meydanlardaki peyzaj alanları, han avluları, Cumhuriyet Caddesi kuzeyinde otoparktan yeşil alana fonksiyon değişikliği yapılan alanlarda ve Tophane'de yeşil iz sürdürülmüştür. Hanlar Bölgesi'nde yer alan birçok çeşmeye ek olarak yüzeyde akan suyu kentlinin hissedebilmesi için arazi kotlarının elverdiği ölçüde su aksı tanımlanmıştır. Bu aks, Ulucamii'nin yanında bulunan çeşmenin olduğu noktadan başlayarak Odak Alan'daki meydana ve oradan Zafer Meydanı'na giderek son bulmaktadır. Su aksının hem rekreatif hem de yayayı yönlendirici bir unsur haline gelmesi öngörülmüştür.

Tanıdık bir kamusal odak: Kent Avlusu

Odak Alan, Tophane ile hanları bağlayan kamusal bir odak ve ticaretin çekim merkezi olması için tasarımın temel müdahale alanıdır. Odak Alan'ın kamulaştırma alanı olması ve 1/1000 Reyhan-Kayhan-Hanlar Bölgesi Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda meydan alanı olarak tanımlanmış olması dolayısıyla mevcut durumda Odak Alan'da var olan niteliksiz ve dayanıksız yapıların yıkılması gerekmektedir. Bu sayede Piri Han, Eski İpek Han, Kapan Han ve Bakırcılar Çarşısı algılanabilir hale gelmektedir. Odak Alan, Hanlar Bölgesi için oldukça stratejik bir noktadadır. Bu sebeple kentin yaşayan tarihi merkezine ve imajına katkı sunacak bir kamusal alan olarak tasarlanması önem taşımaktadır. Cumhuriyet Caddesi girişi ve çarşı girişlerinin ortasında yer almaktadır. Mevcut durumda ilişkisi kopuk olan Suriçi ve Hanlar Bölgesi arasında "eşik" niteliğindedir. Niteliksiz yapılardan arındırıldıktan sonra Odak Alan, Piri Han, Eski İpek Han, Bakırcılar Çarşısı ve Balibey Han cephelerinin ortasındaki "boşluk"a dönüşmektedir. Bu boşluk han duvarlarının çevrelediği bir boşluk olduğu için adeta kendiliğinden oluşan bir "avlu"dur. Ancak kamusal ve kente hizmet eden bir avludur. Bu sebeple Odak Alan'da tasarlanan yeni meydana "Kent Avlusu" ismi verilmiştir.

Kent Avlusu kullanıcıyı evindeki bir odada hissettiren, eskinin tanıdık izlerini bulacağı bir meydandır. Nevzat Sayın'ın da dediği gibi yapının değil de anıların rekonstrüksiyonunu yapmak hedeflenmiştir, yıkılan Merkez Bankası ve yapı adasındaki diğer binalar için taklitten kaçınılmış, eski izlerin üzerinde, eskiyi hatırlatan yapıların var olduğu yorumlanmış bir meydan tasarlanmıştır. Bu tasarımdaki yöntem ise eski izleri gün yüzüne çıkarmaktır. Yapıların tümü varken kullanımı deneyimlenmiş Çarşıbaşı'na, günümüzde yıkım çalışmaları devam ederken, tersten bakılarak yıkılmış parçalar birleştirilerek yeni bir bakış açısı yaratılmıştır.

3.2.2.

Kamusal Açık Alan Üretme Stratejileri

Tasarım kararları ile Hanlar Bölgesi'nin yaya odaklı hale gelmesi, acil durumlar, sınırlı saatler ve konut erişimi dışında aracın girmemesi ile birlikte parçacıl yüzey otoparklarından bazılarını yeşil alan olarak işlev değişikliği yapılmıştır. Hanlar Bölgesi'ndeki yoğun doku içerisindeki nefeslenme alanı olarak nitelendirebileceğimiz bu yeşil alanların sürekliliğine dikkat edilmiştir. Mevcut durumda han avlularının yeterince verimli kullanılmadığı görülmektedir. Tasarım kararı olarak han avluları yeniden işlevlendirilerek aktif olarak kamusal kullanıma açık hale getirilmiştir. Tophane, ziyaretçi çeken önemli alanlardan birisidir. Ağaç dokusunun yoğun olduğu, manzara potansiyeli sahip bu alanın süreklilik arz etmeyen yeşil alanları bütüncül olacak şekilde düzenlenmiştir. Hanlar Bölgesi'ni çevreleyen ana akslarda peyzajla bütünleşik yaya yolları tasarlanması ile yer üstünde araç odaklı olan sistem, yaya odaklı hale getirilmiştir. Yaya, yer altı yaya geçitleri ile öne çıkan bu alanda artık yer üstünde ve açık alanda Hanlar Bölgesi'ni hissedecektir. Niteliksiz ve dayanıksız yapıların bulunduğu Odak Alan'ın kamulaştırma alanı olarak ilan edilmesi ile kamusal açık alan üretme potansiyeli oluşmuştur. Tasarım bağlamında niteliksiz yapılar tespit edilerek yıkılmış ve kamusal meydan yaratılması hedeflenmiştir.

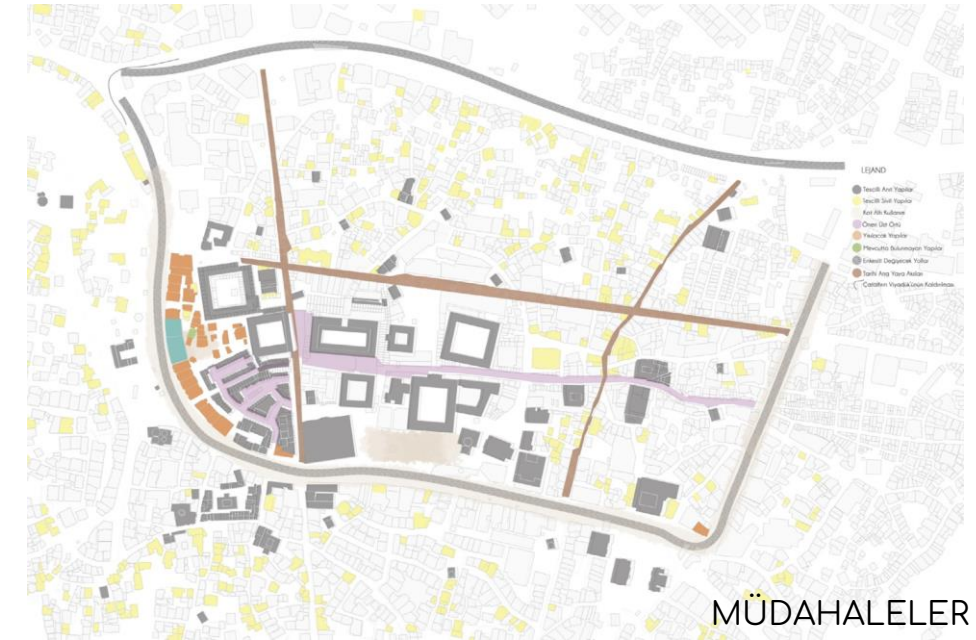
3.2.3. Müdahale

Alana ilişkin temel müdahale ulaşım ile ilgili kararlardır. Araç yolunun yer altına alınması, Hanlar Bölgesi çevresindeki ana akslarda yol enkesit düzenlemelerinin yapılması ulaşım ile ilgili ilk müdahaledir. Ayrıca Hanlar Bölgesi'nin artık yaya bölgesi olarak tasarlanması ve oldukça sınırlı seviyede araç girişinin sağlanması, ulaşım ile ilgili ikinci müdahaledir. Cumhuriyet Caddesi'nden nostaljik tramvayın kaldırılması, kuzeyden güneye ana yaya aksına bağlanan tanımlı yaya akslarında peyzaj düzenlemelerinin yapılması diğer ulaşım müdahaleleridir. Ulaşım kararlarının uygulanabilmesi için bazı yapıların yıkılması gerekliliğine karar verilmiştir. Yayaların yer altından yer üstüne çıkabilmeleri için transfer merkezi önerilen noktalar olan Odak Alan'da yeni tasarlanan meydan ve Orhangazi Meydanı müdahale alanlarındandır.

Ulaşımdan sonra gelen müdahale alanı Odak Alan'dır. Kamusal açık alan üretebilmek için niteliksiz yapılara yıkılması yönünde müdahale edilmiştir. Meydan alanının verimli kullanılabilmesi adına alanda yer alan dört adet rekonstrüksiyon ile yeniden yapılmış tescilli yapılardan ikisine taşıma yapılması yönünde müdahale edilmiştir (Yapı bilgi föylerinde 1.29 ve 1.30 numaralı yapılar). Hanlar Bölgesi'nin tamamı ve Odak Alan dahil olmak üzere var olan tescilli yapılar korunarak restorasyon gerekenlere müdahale edilecektir (Esir Dede Türbesi vb.).

Çekirdek bölgede ve çarşı alanlarında görsel kirlilik oluşturan öğelerden anıt yapıların arındırılması gerekmektedir. Bu sebeple yapılara zarar vermeyecek şekilde müdahaleler ile yapıların algılanabilirliğine engel olan her tür ünite kaldırılacaktır. Ayrıca niteliksiz ve estetikten uzak çarşı üst örtüleri dokuya uygun malzemeler ile yenilenecektir. Üst örtü yenileme çalışması önerilen alanlar; Uzun Çarşı, Tuzpazarı Çarşısı, Okçular Çarşısı, Bakırcılar Çarşısı ve Kayhan Çarşısı'dır.

Fiziksel müdahale dışında bir potansiyel olarak nitelendirilen sosyal ilişkilerin daha organik biçimde ve birlikte daha iyi çalışabilmesi hedeflenmiştir. Bu düşüncenin fiziksel mekana yansıması için esnafı destekleyen, eski ve yeni işlevleri bir araya getiren, her yaş ve ilgi grubundan insanları buraya çeken çeşitli atölyeler, sökülür takılır birimler, enstalasyon çalışmaları belirlenen etkinlik takvimi içinde oluşturulacaktır. Çeşitli, esnek ve değişken birimler sayesinde meydan herkesin kullanımına açık olacaktır.

Tasarım kararlarının uygulama sırası belirlenerek ve süreç yönetimi yapılmıştır. Hanlar Bölgesi ölçeğinde, öncelikle yıkılması gereken niteliksiz ve dokuya uyumsuz olan yapılar yıkılmalıdır. Tarihi ve tescilli yapılara yapılan her türlü ek kaldırılmalıdır. Öncelikli etap, tarihin algılanabilirliğini azaltan öğeleri ortadan kaldırmaktır. Bu etaba Odak Alan'da yıkılması gereken yapılar da dahildir. İkinci etap ise ulaşım sorununun çözülmesi için üst yol ve yerin altında tasarlanan tünel yapımı ve Odak Alan'da yer alacak olan yer altı otoparkının yapımı olmalıdır. Bu sayede yaya odaklılığın oluşabilmesi için hem gerekli yer altı otoparkı hem de yaya yolları tamamlanmış olacaktır. Aynı zamanda Çatalfırın Viyadüğü bu etapta yıkılacak, transfer merkezleri de hayata geçirilecektir. Yol çalışmaları esnasında yıkılması gereken yapılar yola terk yapılarak yıkılacaktır.

Üçüncü etap ise Hanlar Bölgesi yayalaştırılan sokaklar için gerekli tabela, döşeme vb. düzenlemelerin yapılması, yüzey otoparklarından yeşil alana dönüştürülen alanların peyzaj düzenlemesi ve Hanlar Bölgesi ölçeğinde yeşil sürekliliğin sağlanmasıdır. Dördüncü etap ise Odak Alan'da tasarlanan yapısal öğelerin inşası ve yeni meydanın su aksı dahil tüm peyzaj düzenlemeleriyle son haline getirilmesidir.

Etapların gerçekleştirilmesi esnasında uygulama araçları ve yasal dayanaklar; 3194 Sayılı İmar Kanunu, 5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu, 2863 Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu, 2005 Sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun, Bursa Sultan Külliyesi, Hanlar Bölgesi ve Cumalıkızık Yönetim Planı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları'dır.

4. 1/500 Ölçeğinde Odak Alan ve Çevresi Kentsel Tasarım Kararları

4.1. Ana Kararlar

1/500 ölçeğinde Odak Alan'da tasarlanan yeni çekim merkezi için kentsel bellekte yer etmiş tarihi izlerin öne çıkarılması temel ilke olmuştur. Tasarım konseptini oluştururken 1860 Suphi Bey Haritası, 1924 Löcher Planı ve 1939 hava fotoğrafında yer alan izlerin çakıştırılması referans alınmıştır. Bu doğrultuda odak alanda 3 temel iz üzerinde durulmuştur. Bunlardan birincisi, günümüzde Cemal Nadir Caddesi olarak bildiğimiz yolun 1860 haritasından 1939 ve 2017 haritasına kadar yol izinin oluşması ve bununla birlikte bu izin kent belleğinde yüzyıldan fazla süredir yer etmiş olmasıdır.

Korunması planlanan ikinci iz ise Uzun Çarşı ve Cumhuriyet Caddesi akslarıdır. Bakırcılar Çarşısı'ndan başlayıp doğu yönünde ilerleyen tarihi ana aks, yer yer ara akslara ayrılmakta ve çevresinde yerleşen tüm yapıları beslemektedir. Cumhuriyet Caddesi ise Uzun Çarşı'ya paralel olacak şekilde tanımlanmıştır ve Uzun Çarşı ile karşılıklı olarak birbirlerini besleyen ticari bir akstır.

Üçüncü iz ise Cumhuriyet Dönemi'ne ait Merkez Bankasının yapısal ve tasarım çizgisinin izidir. Bu üç temel iz doğrultusunda şekillenen odak alan tasarımı, 1/500 ölçekli bir metastaz kurgusudur. Proje konsepti kendisini bu kararlardan doğurmuştur. Oluşan ana kararlar çerçevesinde odak alandaki niteliksiz yapıların tamamının yıkılmasına karar verilmiştir. Yıkılan yapılar ve alınan kararlarla birlikte:

1- Uzun Çarşı ticaret aksının, odak alandaki başlangıcına referans verebilmek adına; Bakırcılar Çarşısını dik kesecek şekilde konumlanan, Kapan Han'ın girişini referans alan, Bakırcılar Çarşısının ve Ulu Çarşının akslarının devamlılığını sağlayan bir ticari aks önerilmiştir.

2- Cumhuriyet Caddesi ticari aksının başlangıcını tanımlayan Zafer Meydanı'nın mevcutta duraklama-dinlenme meydanı olarak kullanılması, yapılacak tasarımda da aynı işlevle ele alınması gerektiğini düşündürmüştür. Dolayısıyla Zafer Meydanının, Cumhuriyet Caddesi ticaret aksına ve odak alana hizmet eden bir **duraklama, dinlenme, başlangıç ve karşılama** alanına dönüşmesi önerilmiştir.

3- Yeni yapılan kütlenin, Cemal Nadir Caddesi'nin **formuna** referans vererek oluşturulması önerilmiştir. Böylece kent belleğinde yer edinen, Cemal Nadir Caddesi'nin referans verdiği mevcuttaki niteliksiz betonarme yapılarının aksı, bellekten silinmemiş olacaktır.

4- Merkez Bankası'nın bıraktığı boşluğun orijinal yerinde korunması ve bu sayede Balibey Han ile Hanlar Bölgesi arasında kopan iletişimin tekrar sağlanması hedeflenmiştir. Merkez Bankası'nın cephesinin ise soyutlanarak vaziyet planında işlenmesi ve böylece tasarım izinin korunması düşünülmüştür. Tasarım kararında Merkez Bankası'nın varlığı, kendi bıraktığı **boşlukta** geçiş işlevini yerine getirmek amacıyla yaşatılması ve aynı zamanda **cephe hareketlerinin** de vaziyet planında ele alınması önerilmiştir.

5- Balibey Han ile Hanlar Bölgesi arasındaki ilişki -Merkez Bankası'nın boşluğu aracılığıyla- tekrar sağlanmıştır. Esir Dede Türbesi'nin de içinde bulunduğu; Piriç Han, İpek Han ve Bakırcılar Çarşısının cephelerinin duvarları olduğu alan ise '**kent avlusu**' olarak tanımlanan bir etkinlik meydanına dönüştürülmesi önerilmiştir.

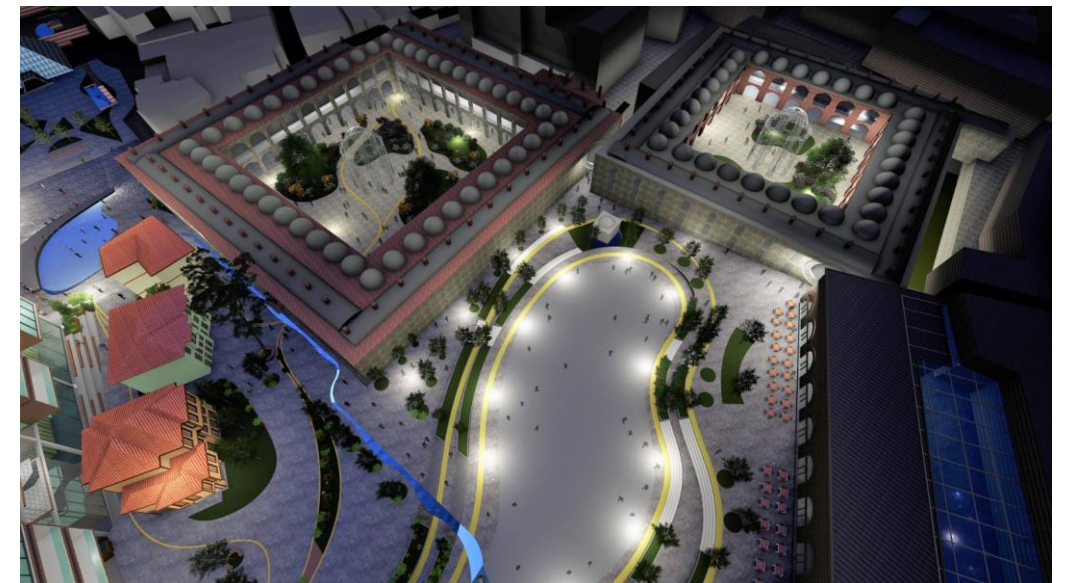
4.2. İşlevsel Gelişme

"Kentler ticaretin ayak izlerinden doğmuştur" - Henri Pirenne

Tarihi ticaret merkezi yüzyıllardır değişmeyen bir imaja sahiptir. Yapılan tasarım ve atanan işlevler bu imaj ışığında ilerlemiştir. Bu işlevler yalnızca Odak Alan'la ve Hanlar Bölgesi ile değil, kent geneli ile de ilişkilendirilmiştir. Mekanlara atanan işlevler, geçmişin izlerini taşımasının yanı sıra günümüz ihtiyaçlarına da cevap vermektedir. Bu işlevlerin birbiriyle ilişkisinin yanı sıra üst ölçeğe yansımaları rotalar ile birlikte mümkün olmaktadır. Bu rotalar hem odak alana, hem de külliyelere dokunarak izleri tekrardan gün yüzüne çıkarmayı sağlamaktadır. Aynı zamanda rotalar üzerinde ticari faaliyetler mevcut olduğundan ekonomik girdi yaratılmasını sağlamaktadır.

Kent Avlusu

Han duvarları ve çarşı duvarının sınırladığı, kendiliğinden meydana gelmiş olan bu avlu kentin yaşayan avlusudur. Bu meydana kentliler tarihi dokunun içinde, adeta bir açık hava müzesindeymiş gibi vakit geçirebileceklerdir. Han duvarlarının çevrelemiş olduğu bu meydana tasarlanan su ve peyzaj öğeleri ile birlikte kentlinin hem dinlenebileceği, vakit geçirebileceği bir kamusal açık alan yaratılmış olacak hem de açık hava etkinliklerinin yapılması mümkün olacaktır.

Yaratıcı Kültür Kampüsü – Yeni Kütle

Ray Oldenburg'un tanımlamış olduğu 3. mekân kavramı, toplumun her kesimine hitap eden, erişilebilir eşitlikçi ve kapsayıcı olmalı, bireylerin sosyalleşmesini desteklemelidir. Teknolojinin yalnızlaştırıcı etkilerine alternatif bir çözüm olan bu kavram tasarlanan yaratıcı kültür kampüsünde yaşatılacaktır. Bu kapsamda atanan işlevler; yaratıcı endüstrilerde (reklam, görsel sanatlar, yeni medya, mimarlık, tasarım, moda, el sanatları vb.) çalışanlar için ortak bir çalışma alanı, kadın girişimciler ve küçük işletmeler için ofis alanları, dezavantajlı gruplar için belediye tarafından öncelik edilen etkinlik ve atölyeler, dönemsel yapılacak olan konferanslar, söyleşiler, tematik buluşmalar ve çeşitli kurslar (modern ve geleneksel dans), seminer ve eğitimler olarak belirlenmiştir.

Hanlar

Hanlar içerisinde alt katlarda yeme-içme faaliyetlerinin devam etmesi, üst katlarında ise atölye ve kurslarla unutulmaya yüz tutmuş zanaatlerin canlandırılması hedeflenmiştir. Bu sayede hanların tarihi ruhu devam ettirilecektir.

Pirinç Han

Geçmişte han içinde deri işleri yapan atölyelerin, ayakkabı imalathanelerinin, ipek bükücülerinin ve ipek boyacılarının bulunduğu bilinmektedir. Bu izlerin korunması kapsamında, hanın üst katlarında yine ipek boyama, yemenicilik ve deri işleri atölyelerinin yer almasına karar verilmiştir.

İpek Han

Geçmişte ipek alım-satımı ve büküm işlerini yapan kazazların çalıştığı bir handır. Konaklama amaçlı da kullanılmaktadır. Mevcutta da manifatura, abiye dikimevleri ve gelinlikçilerin bulunduğu hanın üst katlarında el işi, çeyiz, iğne oyası gibi zanaatler önerilmektedir. Konaklama faaliyeti, han içerisindeki mekansal yapıya olumsuz yansımaları olabileceği riski sebebiyle önerilmemiştir.

Balibey Han

Geçmişte kent dışından gelen kabilelere hizmet veren ve Osmanlı şehir içi hanları arasında üç katlı olan ilk handır. Günümüzde han içerisinde yapılan zanaatlerin devam ettirilmesine karar verilmiş, aynı zamanda nakış, Karagöz tasvir yapımı, hat ve künde kari zanaatlerinin öğretildiği atölyelerin yapılması önerilmiştir.

Kapan Han

Osmanlı'da ticaret pazarlarına sahip şehirlerde ihtiyaç maddelerinin alınıp satıldığı, ölçüm ve fiyatlandırma yapıldığı hanlara verilmiş isimdir. Hanın üst katında alemcilik, köftüncülük ve nalıncılık zanaatleri önerilmiştir. Bu zanaatler günümüzde çok az bulunan ve kaybedilmemesi gereken değerler arasındadır. Hanın canlandırılması ve kaybolan işlevinin yerine tekrar gelmesi sağlanacaktır.

5. Odak Alan ve Çevresi Mimari Tasarım Kararlar

5.1. Mimari Tasarım Yaklaşımı

Odak alanda yapılacak mimari tasarımda 3 noktaya dikkat edilmiştir. Bunlardan ilki Piriñ Han, Eski İpek Han ve Bakırcılar Çarşısı'nın duvarlarıyla sınırlanmış alanın “yaşayan bir kent avlusu”na dönüştürülmesi, ikincisi Cemal Nadir Caddesi üzerinde bulunan niteliksiz betonarme yapıların yıkılarak yeniden yorumlanabilmesi ve üçüncüsü Eski Merkez Bankası'nın yeni yapılacak tasarıma etkisidir.

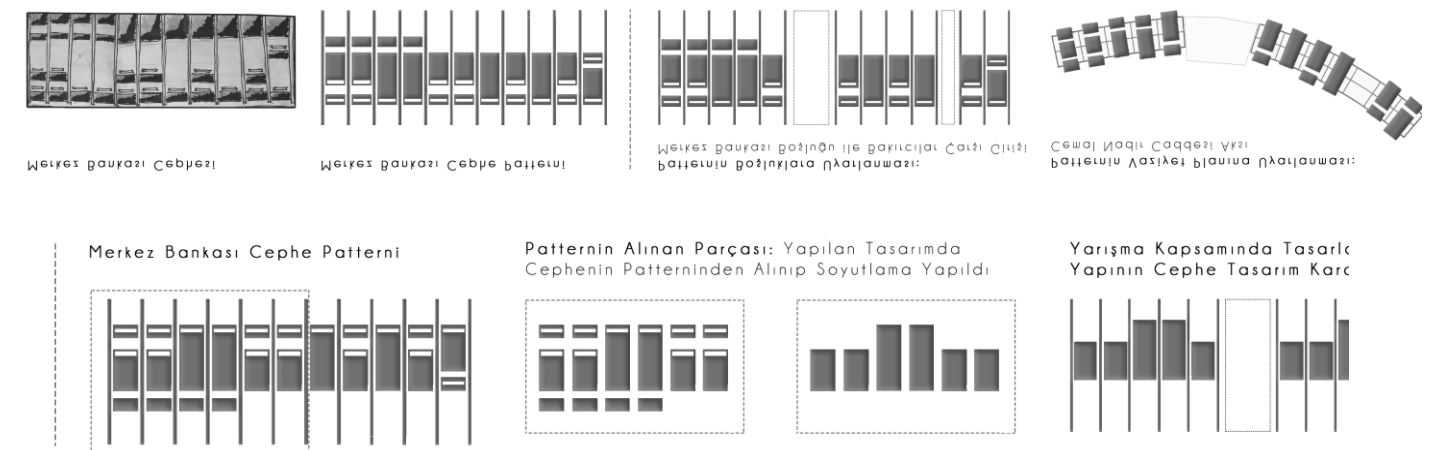
“Kentin Avlusu”nda tasarlanan meydana kentliler ve turistler etrafını çevreleyen Han Duvarları ile kendilerini adeta “Açık Hava Müzesi”ndeymiş gibi hissedecekler ve orada vakit geçirebileceklerdir. Konser, sergi, kermes, sinema, dans gösterisi ve daha birçok açık hava etkinliğinin gerçekleştirileceği meydan, yapılacak peyzajla insana dokunacak ve insanın da dokunabileceği yeşil ve suyla daha da değerli hale getirilecektir.

Meydanı belirleyen dördüncü sınır, Cemal Nadir Caddesi üzerinde bulunan mevcut niteliksiz yapılardır. Bu yapıların tarihi hanlar ve çarşılarla olan görsel ve fiziksel ilişkiyi kestiği düşünülerek yıkılması önerildikten sonra; bu yapıların kent belleğinde edindiği yerin önemi düşünülerek o izin korunmasına karar verilmiştir. Eski yapıların yerine daha nitelikli, günümüz mimarisinin izlerini taşıyan yeni yapılar önerilmiştir. Böylece mevcuttaki betonarme yapıların izi bellekten silinmemiş olacaktır.

Bu yapılar yalnızca eski yapıların vaziyetteki izinin korunması ile değil ayrıca Eski Merkez Bankası'nın cephesinin soyutlanarak vaziyet planına işlenmesi ile de meydana getirilmiştir. Eski Merkez Bankası ise varlığını; “yansıtıcı bir üst örtü” altında bırakılan, Balibey Han ile Hanlar Bölgesi arasında geçişi sağlayan bir “boşluk” olarak sürdürecektir. Eski yapının taklit edilerek yeniden yapılması ve geçmişin canlandırılmaya çalışılmasındansa; yerinde bırakılan boşluğun o yapının geçmişteki varlığını daha iyi ifade edeceği ve hissettireceği düşünülmüştür.

Eski Merkez Bankası Koruma Yaklaşımı

Yıkılmış olan Eski Merkez Bankası'nın mimarlık tarihindeki ve kent belleğindeki önemi göz önüne alındığında, yapının rekonstrüksiyonu değil ancak izinin korunması gerektiğine karar verilmiştir. Eski Merkez Bankası'nın kent belleğinde en çok yer edinen izlerinden biri Cemal Nadir Caddesine bakan **güney cephesidir**. Brütalist mimari stile sahip olan yapının cephesindeki hareketliliğin, yeni tasarlanacak olan yapının vaziyet tasarımında soyutlanarak ele alınması düşünülmüştür. Böylece mevcutta olmayan ancak aslında korunması gerektiği düşünülen bu yapıdan bir parça alınıp -bu noktada ‘parça’ güney cephesini tanımlamaktadır- o parçanın **metastatik** iz olması hedeflenmiştir. Metastaz yoluyla Eski Merkez Bankasının bellekteki izinin korunması ve tasarıma yansıtılması bu projedeki ana amaçlardan biridir. Yıkılmış olan Eski Merkez Bankasının konumu Balibey Han ve Hanlar Bölgesi arasında bulunduğu için, mevcutta yarattığı **geçirgen boşluk** Balibey Han ve Hanlar Bölgesi arasındaki iletişimi sağlayacağı gibi aynı zamanda Merkez Bankasının varlığını **boşluk'ta** yaşatmaya devam edecektir. Eski Merkez Bankası'nın yarattığı boşluk yapının kendi varlığını temsil etmektedir. **Dolayısıyla boşluğun korunması ve metastatik izin yeni tasarımda üretilmesi; tarihi yapının bellekteki izinin -günümüz döneminin müdahalesi ile birlikte- ve yerin ruhunun korunması anlamına gelmektedir.**

Han Duvarları

Odak Alan içindeki Pirinç Han, Eski İpek Han ve Bakırcılar Çarşısı'nın duvarlarıyla sınırlanmış, bu üç önemli odak noktası ortasında kalan alan; şu an içinde bulunan niteliksiz yapılardan arındırıldığında önemli bir "boşluk" haline dönüşecektir. Bu boşluk kendiliğinden meydana gelen bir "avlu" niteliğindedir. Şimdilerde niteliksiz yerleşim ve niteliksiz kullanım sebebiyle yaşayamayan bu avluyu "kamuya hizmet eden ve kentin yaşayan avlusu" haline getirebilmek tasarımın ana fikirlerinden biri olmuştur. "Kentin Avlusu"nda tasarlanan meydanda kentliler ve turistler etrafını çevreleyen Han Duvarları ile kendilerini adeta "Açık Hava Müzesi"ndeymiş gibi hissedecekler ve orada vakit geçirebileceklerdir. Han Duvarları konser, sergi, kermes, sinema, dans gösterisi ve daha birçok açık hava etkinliklerinin "doğal arka fonu" olacaktır. Mevcut durumda yanına gitmeden algılayamadığımız, hangi açıdan bakarsak bakalım görsel ilişkiyi kuramadığımız Han Duvarları artık yalnızca içlerinde bir hayat barındırmakla kalmayacak dışarıdaki hayata da dokunmuş olacaktır.

Ey garip çizgilerle dolu han duvarları,

Ey hanların gönlümü sızlatan duvarları!..

Faruk Nafiz ÇAMLİBEL

5.2. Mekansal Çözümlemeler

Cemal Nadir Caddesi üzerinde bulunan mevcut niteliksiz yapıların yıkılması ve yerine kent belleğindeki izlerini de kaybettirmeden daha nitelikli, günümüz mimarisinin izlerini taşıyan yeni yapıların yapılması önerilmiştir. Yeni yapıların tasarımında ve mekânsal işleyişinde eski yapıların sorunlarından yola çıkılmıştır. Bu sorunlardan en önemlisi yapıların Hanlar Bölgesi ile görsel ve fiziksel ilişkiyi kesmesi; insanların hanları görememesi ve hissedememesidir. Bu sorunu ortadan kaldırabilmek adına çelik konstrüksiyon yapıların zemin katları açık bırakılmış ve kamusal bir mekan olarak kullanılması istenmiştir.

Strüktürel sistemin altında kalan bu alanlar gelip geçilen bir sokak, zaman geçirilen bir mekan, gezilebilecek bir sergi, kitap okuyup çay içilebilecek bir yer haline dönüştürülmüştür. Her yaştan ve zevkten birçok insanın kullanabileceği mekanlar haline getirilmiştir.

.Zemin katlar **gece gündüz kullanıma açık kamusal mekan** işlevini sürdürürken üst katlar sosyal ve kültürel işlevlerle zenginleştirilmiş ve kent yaşamına dahil edilmesi hedeflenmiştir.

Pirinç Han yanında bulunan tescilli binalara "**Sanat Evi**" işlevinin verilmesi ile bu yapıların yanında tasarlanan yeni yapı grubunda zanaat atölyelerinin yer alması ve hem Sanat Evleri hem de Pirinç Han ile etkileşimli çalışması hedeflenmiştir. Toplumun her kesimine hitap eden, eşitlikçi ve kapsayıcı bu mekanlar bireylerin sosyalleşmesini destekler niteliktedir.

Bakırcılar Çarşısı yanında tasarlanan yapı grubunda ise daha çok ticaret ve **esnek çalışma -Co-working- alanları** olması hedeflenmiştir. Cemal Nadir Caddesi ile Bakırcılar Çarşısı önündeki sokak arasında meydana gelen kot farkı Bakırcılar Caddesine bakan ticari birimlerin oluşumuna imkan vermiş, mevcut **ticaret aksının** izi böylece korunmuştur.

Cemal Nadir Caddesi'ndeki araç trafiğinin büyük bir kısmının yerin altına alınması ile Odak Noktası'na gelecek kentli ve turistlerin alana ulaşabilmesi için yerin altında bir transfer merkezine oradan da kent avlusuna çıkması hedeflenmiştir. Meydana çıkış **Eski Merkez Bankası izini koruyan kanopi** altındaki boşluktan sağlanmıştır. Alt yoldan meydana çıkış için bir eşik olan transfer merkezi, bodrum katta tasarlanan "**Koza Müzesi**" ile canlanmış ve yaşayan bir mekan haline dönüşmüştür. Toprak altı ve üstündeki mekanlara hizmet edecek wc, personel odası, temizlik odası, teknik alanlar ve depolar da transfer merkezi ve Koza Müzesi ile aynı katta çözümlenmiştir.

Alanın gereksinimleri arasında bulunan ve büyük önem arz eden otopark ihtiyacı, yerin altında devam eden yol ve transfer merkezi ile ilişkili 2 kat kapalı otopark ile çözümlenmiştir.

5.3. Detaylar

Taşıyıcı Sistem Detayları

Odak alanda yapılan tasarımda betonarme ve çelik birlikte düşünülmüştür. Toprak altında 3 kat bodrum, toprak üstünde 3 ya da 4 kat yapı bulunmaktadır. Bodrum katlar betonarme, toprak üstünde kalan yapı grupları ise çelik konstrüksiyon yapılardır. Odak alandaki tarihi ve tescilli yapılara ve bu yapıların temellerine zarar vermemek için bir koruma sınırı belirlenmiştir. Bodrum katlardaki mekanlar tasarlanırken bu sınırın dışına çıkılmamıştır. Böylece tarihi ve tescilli yapıların hiçbirisi zarar görmeyecektir. Toprak altında sınırı belirleyen dış akslarda toprak etkilerini karşılamak ve rijit kat oluşturmak amacıyla betonarme çevre perdeleri ve bu perdelerin dışında da fore kazıklar düşünülmüştür. Üstteki yapılar için oluşturulan aks sistemi bodrum katlarda da devam ettirilmiş ve betonarme kolonlar bu aks sistemine göre yerleştirilmiştir.

Malzeme Detayları

Cemal Nadir Caddesi üzerinde bulunan mevcut niteliksiz yapılar cadde ile Hanlar Bölgesi arasında hem görsel hem fiziksel ilişki kurulmasına engel olmaktadır. Bu sorundan yola çıkarak bu yapıların yerine önerilen yeni yapıların daha geçirgen olabilmesi ve Eski Merkez Bankası cephesinin soyutlanarak tasarıma daha iyi yansıtılabilmesi için çelik konstrüksiyon yapılması öngörülmüştür. Çelik kolon ve kirişlerin yanı sıra yapıda kompakt laminat cephe kaplaması, cam ve genişletilmiş metal mesh malzeme düşünülmüştür. Eski Merkez Bankası boşluğu üzerindeki üst örtüde ise “mekanın geçmişini yansıtmak” düşüncesiyle ayna kullanılmıştır.

-Peyzaj tasarımı kararları, sert ve yumuşak zemin özelinde mevcut tarihi yapılar ve öneri strüktürlerin işlevleri dikkate alınarak verilmiştir. Vejetasyon kararları, kültürel miras ve bellek konseptleri göz önünde bulundurularak Bursa’da yaygın görülen ağaç türlerinden ve Osmanlı Dönemi’nden kalma yapıları göz önüne çıkarması amacıyla Osmanlı sembolü ve dini sembollerimiz olan lale, gül vb. çiçek türlerinden oluşmaktadır.

-Bursa’ya hakim olan ağaç türlerinden çınar, defne, ıhlamur gibi ağaçlara meydana yer verilmiş; bu türlere ek olarak alan İpek Han’ın mevcut durumda diğer hanlara göre daha az kullanıldığı tespit edildiği için İpek Han’a yönelik olmak üzere ipek böcekçiliği tarihinin simgesi olarak soliter dut ağacı (*Morus alba*) kullanılarak odak yaratılmış ve ana meydanı da destekleyen bir dinlence meydana oluşturulmuştur.

-**Morus alba** türünün, dört mevsimde farklı peyzaj değerleriyle alan kullanıcılarına farklı deneyimler yaşatması amaçlanmıştır. İlkbaharda gövdeleri hayat doludur, yazın birbirinden farklı gölgeler dallarında ışık saçarak asılı kalır, sonbaharda altın rengi yaprakları muhteşem sahneler yaratır ve kışın da ağaçlar gösterişli kar heykellerine bürünür.

-Bursa'nın önemli türlerinin yanı sıra, iklime ve konuma uygun sığla, oya, süs eriri, manolya ve erguvan gibi türler; odak oluşturma, dekoratif görüntü, gölge yaratma, ses ve toz bariyeri gibi özellikleri nedeniyle tercih edilmiştir.

-Han duvarlarının cephe dokusu peyzaj kararlarının alınmasında çok önemli bir yer tutmaktadır. Ziyaretçilerin bu dokularla iletişimi, "Hanlar Bölgesi" hissiyatını kuvvetlendirmesi amaçlanarak dokuları çerçeveler nitelikte ağaçlar kullanılmış ve konumlandırılmıştır.

-Kent mobilyaları oluşturulan meydan ve meydancıkların kullanım senaryolarını destekleyecek yapıda konumlandırılmıştır. Özellikle oturma elemanı tasarımında ziyaretçilerin ağaçlarla ilişkisini kuvvetlendirecek ve ağaçlara temas etmelerini teşvik edecek yarı açık daire formunda birimler tercih edilmiştir. Bursa'nın tarihine şahitlik eden anıt ağaçlara karşı bir minnet duygusu yaşatmak da bu birimlerin amaçları arasındadır.

-Alana çevre meydanlardan inen akslarda agrega+reçine karışımından oluşan geçirgen zemin ve bazalt zemin tercih edilirken; odak alanda renkli beton ve eskitilmiş traverten kullanılmıştır. Özellikle renkli beton üzerinde yer alan bej ve beyaz renkli yer boyaları, alan tasarımını göz önüne çıkarırken ekonomik olması ve ziyaretçileri alandaki farklı odaklara yönlendirmedeki yüksek işlevi nedeniyle tasarlanmıştır.

-Su ögesi, tasarımın en önemli öğelerinden biridir. Bursa'nın referans olarak verildiği tüm edebi metinlerde su şehri olarak tanımlanmasına rağmen Bursa merkezinde mevcut durumda suyla ilişki çok kısıtlı kalmıştır. Hanlar Bölgesinde çokça bulunan çeşmelerin de desteğiyle Ulucami'nin yanından başlayan ve Pirinç Han'ın Cumhuriyet Caddesi'ne bakan kısmında interaktif özelliğinin artırılması ile sonlanan bir su aksı yaratılmıştır.

-Bu su aksının ziyaretçilerin alandaki hareketleri boyunca onlara eşlik etmesi ve belli yerlerde tarihi binaların cephelerine yaklaşarak onların dokularına da iltifat etmesi amaçlanmış, Bursalıların Hanlar Bölgesi'ndeki suyla ilişkisi yeniden tanımlanmıştır.

-Geniş ölçekli peyzaj kararlarında ise çevre meydanlara devamlılık sağlayacak alle ağaçları ve fragmente olmuş yeşil alanları bağlayacak yeşil dokular önerilmiştir. Çevre meydanlardaki eksiklikler tespit edilerek kullanıcı kitlesine yönelik ağaçlandırma ve yumuşak zemin önerileri verilmiştir.

-Ulaşım aksında ses ve toz bariyeri özelliği bulunan ağaçlar önerilmiş, sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda alanı çevreleyen bir bioswale hattı önerilmiştir.

7. Sonuç

Araştırılan kavramlar ve yapılan kentsel analizler doğrultusunda önerilen program ve tasarım, Bursa Hanlar Bölgesinin kente yeniden kazandırılmasına olanak sağlamaktadır. Bir açık hava müzesi olarak değerlendirilen hanlar bölgesi, projenin kattığı değerle birlikte mekansal nitelik kazanıp atıl duruma düşme veya yersizleşme gibi olumsuz süreçlerden korunacaktır.

8. Kaynakça

Ünlü, T. S., (2017). Kent Kimliğinin Oluşumunda Kentsel Bellek ve Kentsel Mekan ilişkisi: Mersin Örneği. Planlama Dergisi, 27(1), 75-93.

Kuloğlu, N., (2013). Boşluğun Devinimi:Mimari Mekandan Kentsel Mekana. ICONARP International Journal of Architecture and Planning, 1(2), 201-214.

Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa Alan Başkanlığı. (2013). Bursa Hanlar Bölgesi & Sultan Külliyesi ve Cumalıkızık Yönetim Planı 2013-2018, Bursa.

Şevik, E., Çalışkan O., (2018). Heterotopyanın Alansallığı: Heterotopolojinin Temel Mekânsal Koşulu Olarak Kentsel Eşikler, Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu, İstanbul, Türkiye, 31 Ekim - 02 Kasım 2018, 889-909.

URL-1 <https://en.wikipedia.org/wiki/Metastasis#Etymology>

URL-2 https://en.wikipedia.org/wiki/Genius_loci#Art_and_architecture